

การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม

ในการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาวิธีสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมจากเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา Programmed Instruction ของ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และของ สุนันท์ ยี่หมาก และเอกสารประกอบการเรียนวิชา Multi-Media Approach for Programmed Instruction ของ เป็รื่อง กุมุท

2. ศึกษาวิธีการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมตลอดจนวิธีการดำเนินการค้นคว้าและวิจัยจากวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)

3. ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอน คำราชาภาษาไทย คู่มือครู หนังสือแบบเรียน หนังสือวรรณคดี เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของบทเรียน ทั้งรายชื่อหนังสือต่อไปนี้

หลักสูตร คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 ของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประมวลการสอน คือ ประมวลการสอนหมวดวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

คำราชาภาษาไทย คือ คำราชาภาษาไทย ของ พระยาอุปกิตศิลปสาร

คำราชาภาษาไทย ของ กำชัย ทองหล่อ

หลักภาษาและการใช้ภาษาประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ เจื้อ สตะเวทิน

หลักภาษาไทย ของ อนันต์และเนาวรัตน์ อวมศาสตร์

ภาษาไทย ป.ถศ. ของ คณะทกอาจารย์

คำบรรยายวิชาภาษาไทย หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

คู่มือครู คือ คู่มือครูประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายวิชาภาษาไทย ของ กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือครูวิชาภาษาไทยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือแบบเรียน คือ แบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2,4,5 ของกระทรวงศึกษาธิการ คัดเฉพาะเรื่องต่อไปนี้

- 3.1. ภาพเขียนเครื่องคาวหวานและวาดวงงานนักขัตฤกษ์ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ของชั้นมศ.2)
- 3.2. ภาพเห่เรือ, ภาพประพาสธารทองแดง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (ของชั้นมศ.4)
- 3.3. ภาพนางลอย และบทพากย์รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ของชั้นมศ.4)
- 3.4. คำประพันธ์บางเรื่อง (ยกเกียรติช้วนครราชสีมา) ของพระยาอุปกิตศิลปสาร (ของชั้นมศ.5)

แบบเรียนวิชาการประพันธ์ ท.041 ตรงตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2518 ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

หนังสือวรรณคดี คือ มূলบทบรรพกิจ ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร

ประถม ก ทา หัตถยาน ของ กรมศิลปากร

บทเห่เรือและบทเห่ครวญ ของ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์

ภาพพระไชยสุริยา ของ สุนทรภู่

สมุทรโฆษคำฉันท์ ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

สามัคคีเภทคำฉันท์ ของ ชิต บุรทัต

ศึกษาภษิตและ ไทยวาลีกคำกาพย์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

รอยจารึก และ คาวผองนภาคิน ของ อุชเชณี

4. แบ่งเนื้อหาของภาพเป็น 2 หน่วย

หน่วยที่ 1 "ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภทกาพย์"

หน่วยที่ 2 "ลักษณะกาพย์ 3 ชนิด : กาพย์ยานี 11, กาพย์ฉิ่ง 16, กาพย์สุรางคนางค์ 28"

5. สร้างความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเชิงพฤกติกกรรมของบทเรียนแต่ละหน่วย

6. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนบทเรียนและข้อทดสอบหลังเรียนบทเรียนของแต่ละหน่วย

7. สร้างบทเรียนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การตั้งความมุ่งหมายของบทเรียนแบบโปรแกรม

เมื่อผู้วิจัยได้ตัดสินใจสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "กาพย์" ก็ได้ศึกษาหลักสูตรและรวบรวมเนื้อหาของบทเรียนมาตั้งความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ต่อจากนั้นได้สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนบทเรียนตามความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ ซึ่งแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีความเที่ยง (Reliability) = 0.61 (คุณภาพผนวก) และมีความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ความมุ่งหมายของบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "กาพย์"

ความมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้คนเรียนรู้จักร่ายกรองประเภทกาพย์ อันได้แก่ กาพย์ยานี 11, กาพย์มัจฉา 16, และกาพย์สุรางคนางค์ 28
2. เพื่อให้คนเรียนเข้าใจลักษณะบังคับของกาพย์คือ ลักษณะบังคับคณะ และลักษณะบังคับสัมผัส
3. เพื่อให้คนเรียนแต่งกาพย์ทั้ง 3 ชนิดได้

ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หน่วยที่ 1 "ลักษณะบังคับของร่ายกรองประเภทกาพย์"

1. เขียนตอบได้ว่า ร่ายกรองคือบทประพันธ์ที่แต่งเป็นคำคล้องจองกัน มีจังหวะจะโคน มีกฎเกณฑ์บังคับ และจัดประเภทย่อยลงไปอีกเป็น โคลง, ฉันท์, กาพย์, กลอน, ร่าย, และกลบท (แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 1, ก.1, ค.2)
2. เขียนตอบได้ว่า ร่ายกรองที่ยกมาให้ดูนั้นคือ กาพย์ (ก.3, แบบทดสอบข้อ 2)

3. ชั่ง ใ้ถูกต้องว่าข้อความที่กำหนดให้เท่านั้น เป็นร้อยแก้ว (ก.4)
4. เห็นข้อแตกต่างระหว่างร้อยแก้วและร้อยกรอง และสามารถชี้แจงได้ว่าการประพันธ์ที่กำหนดแบบวิธีให้โดยคำคล้องจองกันนั้นคือ ร้อยกรอง (ก.5, ก.6)
5. เขียนตอบได้ว่าร้อยกรองประเภทต่างๆที่กำหนดให้เท่านั้น คือ กาพย์ กลอน กาพย์ห่อโคลง และฉันท์นั้น รวมเรียกว่า ร้อยกรอง (ก.7)
6. เขียนตอบได้ว่าคำราชาไม่ว่าภาษาไทยที่ว่าด้วยลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองต่างๆจัดอยู่ในหมวดฉันท์ลักษณะ (ก.8, ก.9, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 1)
7. เขียนตอบได้ว่าลักษณะบังคับในการแต่งร้อยกรองทุกประเภทมี 2 ประการ คือ 1. ลักษณะบังคับคณะ 2. ลักษณะบังคับสัมผัส (แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 3, ข้อ 5 และ ก.10)
8. นับจำนวนคำจากกาพย์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง (ก.11, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 6)
9. แยกคำในวรรคได้ครบ แล้วเขียนเติมลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ของละ 1 คำ ได้ถูกต้อง (ก.14 ข้อ 1)
10. อ่านคำที่ขีดเส้นใต้ ได้ถูกต้องตามลักษณะบังคับคณะ แล้วเขียนเครื่องหมายกากบาททับตัวอักษรข้อที่อ่านได้ถูกต้อง (ก.14 ข้อ 2)
11. นับจำนวนวรรคจากกาพย์ที่กำหนดให้ ได้ถูกต้อง (ก.15, ก.16 แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 10)
12. ชั่ง เฉพาะข้อที่มีเพียง 3 วรรคได้ถูกต้อง (ก.17, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 7)
13. เขียนตอบได้ว่าจำนวนบทในร้อยกรองขึ้นลงกับจำนวนบาทด้วย (ก.18, ก.19)
14. เขียนเติมได้ว่า ลักษณะคณะนั้นนอกจากจะมีส่วนย่อยตามลำดับคือ บท และบาทแล้ว ยังมี วรรค และคำอีกด้วย (ก.20)
15. เขียนตอบได้ว่าร้อยกรองทุกประเภทจะตั้งลงประกอบด้วย คำ, วรรค, บาท, บท ซึ่งรวมแล้วเรียกว่า ลักษณะคณะ (ก.21)

16. นับจำนวนบท, บาท, วรรค และ คำ จากกาพย์ที่ให้อ่านได้ถูกต้อง
(ก.22, ก.23)
17. เขียนสรุปลักษณะคณะได้ว่า ประกอบด้วยลักษณะ 4 อย่างคือ 1. คำ
2. วรรค 3. บาท 4. บท (ก.24)
18. ชั่งข้อที่อธิบายความหมายของลักษณะคณะได้ถูกต้อง (แบบทดสอบก่อนเรียน
ข้อ 4.)
19. ชั่งข้อที่อธิบายการนับจำนวนบทและบาทของกาพย์ยานี 2 บทได้ถูกต้อง
(แบบทดสอบก่อนเรียน ข้อ 10)
20. เขียนตอบได้ว่า คำสัมผัสคือคำที่มีเสียงไพเราะกระทบกัน มี 2 ชนิด คือ
สัมผัสสระ และ สัมผัสพยัญชนะ (ก.25)
21. เขียนชี้แจงได้ว่า ที่เรียกว่าสัมผัสสระ เพราะมีเสียงสระคล้องจองกัน
(ก.26)
22. เขียนชี้แจงได้ว่า ที่เรียกว่าสัมผัสพยัญชนะ เพราะคล้องจองกันด้วยเสียง
พยัญชนะ (ก.27)
23. เขียนตอบได้ว่า คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคู่ๆ จากกาพย์ที่กำหนดให้ เป็นคำสัมผัสสระ
(ก.28)
24. ชั่งข้อที่เป็นสัมผัสสระได้ถูกต้อง (แบบทดสอบก่อนเรียน ข้อ 6)
25. เขียนตอบได้ว่า คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคู่ๆ จากกลอนสุภาพที่กำหนดให้ เป็น
คำสัมผัสพยัญชนะ (ก.29)
26. ชั่งข้อที่เป็นสัมผัสพยัญชนะได้ถูกต้อง (แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 7)
27. ชั่งข้อที่มีคำสัมผัสสระทั้งหมด และข้อที่มีคำสัมผัสพยัญชนะทั้งหมดได้ถูกต้อง
(ก.30, แบบทดสอบหลัง เรียนข้อ 9)
28. เขียนตอบได้ว่า สัมผัสที่ถือว่าบังคับคือ สัมผัสนอก (ก.32, ก.33, ก.34,
แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 9)
29. หากำที่เป็นคำสัมผัสนอก 3 คู่ จากกาพย์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง (ก.35)
30. ชั่งข้อที่มีสัมผัสนอกได้ถูกต้อง (แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 8)

31. บอกได้ว่าสัมผัสที่ไม่บังคับมีขึ้นเพื่อความไพเราะในบทร้อยกรอง คือสัมผัสใน (ก.36, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 2)
32. หาค่าสัมผัสในชนิดสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะจากบทร้อยกรองที่กำหนดให้
ได้ถูกต้อง (ก.37, ก.38)
33. ช้บงข้อที่เป็นทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะอยู่ในคู่เดียวกัน จากภาพที่กำหนดให้
ได้ถูกต้อง (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 5)
34. เปรียบเทียบภาพ 2 บทแล้วเขียนตอบข้อความที่ 2 ไม่มีสัมผัสในเลย (ก.39, ก.40)
35. ช้บงข้อความใดเป็นภาพที่ไม่มีสัมผัสในเลยได้ถูกต้อง (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 3)
36. เขียนเครื่องหมายถูกหน้าข้อที่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะคณะได้ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมายผิดหน้าข้อที่อธิบายผิด จากภาพที่กำหนดให้ (ก.41)
37. หาค่าสัมผัสนอกเพิ่มเติมจากที่ได้หาไว้บ้างแล้ว จากภาพที่กำหนดให้แล้วเขียนเติมลงในที่เว้นว่างไว้ให้ (ก.42)
38. เลือกค่าสัมผัสนอกจากค่าที่กำหนดให้ เขียนเติมลงในภาพให้ได้ใจความสมบูรณ์ (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 4)
39. ช้บงข้อที่ถูกและข้อที่ผิด เกี่ยวกับลักษณะคณะและลักษณะสัมผัสจากภาพที่กำหนดให้
ได้ถูกต้อง (ก.43)
40. ช้บงข้อที่อธิบายได้ถูกต้องว่า เมื่ออ่านภาพบทหนึ่งจบแล้วได้แกกคิดอะไร (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 8)

หน่วยที่ 2 "ลักษณะภาพ 3 ชนิด คือภาพยานี11, ภาพฉมัง16, ภาพสุรางคนางค28 "

1) ภาพยานี11

1.1 เขียนตอบได้ถูกต้องว่า ภาพก็คืออะไร มีลักษณะบังคับอย่างไร (แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 1, ก.45)

1.2 เขียนตอบได้ถูกต้องว่า ภาพที่นิยมแต่งโดยทั่วไป ภาพยานี11, ภาพฉมัง16,

ภาพยู่ร่างคนางค์ 28 (ก.46, แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 2)

1.3 บอกได้ว่าภาพที่ยกมาให้ดูเป็นตัวอย่างนี้คือ ภาพยู่ 11

(ก.47, แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 3)

1.4 เขียนสรุปลักษณะคณะของภาพยู่ 1 บท มี 2 บาท 4 วรรค 22 คำ

(ก.48, ก.49, ก.50, แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 4)

1.5 ชับงข้อที่บอกจำนวนคำของวรรคหน้าและวรรคหลังของภาพยู่ 11 ได้ถูกต้อง

(แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 1)

1.6 เขียนเติมคำสัมผัสนอก 3 คู่จากภาพยู่ที่ให้อ่านได้ถูกต้อง

(ก.51, ก.52, ก.53, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 2)

1.7 เลือกคำที่เป็นสัมผัสบังคับ จากคำสัมผัสบังคับที่กำหนดให้ แล้วเขียนเติมลงในภาพยู่ได้ถูกต้อง (ก.54, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 3)

1.8 บอกชื่อผู้แต่งวรรคคือประเภทภาพยู่ที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้วได้ 1 ชื่อ

(ก.55)

1.9 เขียนตอบได้ว่า สิ่งที่ทำให้ภาพยู่ยกมาให้อ่านมีความไพเราะคือ

สัมผัสใน (ก.56)

1.10 จากการสังเกตรูปแบบของสัมผัสนอกกับสัมผัสในแล้ว สามารถเขียน

เครื่องหมายภาพยู่ทับตัวอักษรในข้อที่มีสัมผัสนอกได้ (ก.57, ก.58)

1.11 ชับงสัมผัสในจากภาพยู่ยกมาให้ดูได้ถูกต้องว่า เป็นสัมผัสสระหรือเป็น

สัมผัสพยัญชนะ (ก.59, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 6)

1.12 เลือกวรรคที่ถูกต้องจากวรรคที่กำหนดให้ แล้วเติมลงในภาพยู่ได้ใจความ

สมบูรณ์ (ก.60)

1.13 แต่งภาพยู่ 11 จากที่ใดที่หนึ่งให้สอดคล้องกับภาพประกอบเรื่องได้

(ก.61, ก.62, ก.63, ก.64)

1.14 เรียงลำดับและจัดวรรคได้ถูกต้อง จากวรรคต่างๆที่ให้อ่านมาแล้ว แล้วบอก

ชื่อภาพยู่ 11 ได้ถูกต้อง (ก.100)

1.15 ชับงข้อที่เป็นภาพยู่ 11 จากตัวอย่างภาพยู่หลายชนิดได้ถูกต้อง

(ก.83, ก.84, ก.104)

2) กภาพยณัง 16

- 2.1 ทอยไ้ถูกต้องว่าภาพที่ยกมาให้ดูเป็นตัวอย่างนี้ คือภาพยณัง 16 (แบบทดสอบกณเรียนข้อ 5, ก.65)
- 2.2 รู้จักลักษณะบังคับคณะของภาพยณัง 16 (ก.66, ก.67)
- 2.3 บอกชื่อภาพยณัง, นับจำนวนวรรค บาท บท จากภาพที่กำหนดให้ไ้ถูกต้อง (ก.68, แบบทดสอบกณเรียนข้อ 7, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 9)
- 2.4 เขียนเครื่องหมายถูกหน้าข้อที่อธิบายเรื่องกรนับจำนวนคำถูกต้อง และเขียนเครื่องหมายผิดหน้าข้อที่อธิบายเรื่องน้ผิด ได้อย่างถูกต้อง (ก.69)
- 2.5 เขียนเติมคำสัมผัสนอก 3 คู่ จากภาพที่กำหนดให้ไ้ได้ (ก.71)
- 2.6 เลือกคำที่เป็นสัมผัสบังคับจากคำสัมผัสบังคับที่กำหนดให้ แล้วเติมลงในภาพไ้ถูกต้อง (ก.72, แบบทดสอบกณเรียนข้อ 6)
- 2.7 บอกไ้ได้ว่าภาพยณัง ไร้แค่ง เป็นบทไหว้ครูไ้ (ก.73)
- 2.8 ช้บ่ข้อที่ เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสพยัญชนะ จากภาพที่ไ้ให้ทานไ้ถูกต้อง (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 6)
- 2.9 เขียนเครื่องหมายถูกหน้าข้อที่อธิบายถูก และเขียนเครื่องหมายผิดหน้าข้อที่อธิบายผิด เกี่ยวกับการอ่านคำ, สัมผัสใน, สัมผัสนอก, คณะ ไ้ถูกต้อง (ก.75)
- 2.10 ช้บ่ข้อที่ เป็นสัมผัสบังคับที่ถูกต้องที่สุด (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 7)
- 2.11 เขียนคำอ่านและนับจำนวนคำไ้ถูกต้องตามลักษณะคณะของภาพยณัง (ก.77, ก.79 ข้อ 3)
- 2.12 ช้บ่ข้อที่มีจำนวนคำของภาพยณัง 16 คำไ้ได้อย่างถูกต้อง (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 4)
- 2.13 อานจากเรื่องที่ไ้ แล้วตอบไ้ว่า ภาพยณังนี้มีจำนวนบทและบาทเท่าไ้, คำที่ไ้เป็นสัมผัสในชนิดอะไร, เสียงสระที่สัมผัสกันนั้นคือเสียงสระ ออ มี น เป็นตัวสะกดไ้หรือไม้, คำที่ไ้เป็นสัมผัสบังคับหรือไม้, อานแล้วไ้ช้ช้คคอะไร (ก.78, ก.79)

- 2.14 เลือกวรรคที่ถูกตัดจากวรรคทั้งหลายที่กำหนดให้ แล้วเขียนเติมลงในภาพ
ให้ได้ใจความครบทุกวรรค (ก.80)
- 2.15 แต่งภาพย่นมึงตามคำสั่ง ให้สอดคล้องกับภาพประกอบเรื่องได้ โดยให้แต่ง
ภาพย่น 2 บท (ก.82)
- 2.16 ชั่งชั่งที่เป็นภาพย่นมึง จากตัวอย่างภาพหลายชนิดได้ถูกต้อง (ก.83,
ก.84, ก.104)
- 2.17 เมื่อให้ดูภาพย่นมึงที่เขียนติดกันเป็นพิศ ก็วางรูปแบบของภาพย่นมึงและจัด
จำนวนคำในแต่ละวรรคได้ถูกต้อง (ก.101)
- 2.18 เรียงลำดับภาพย่น 2 บทจากวรรคที่กำหนดให้ 6 วรรค แล้วเขียนเฉพาะ
หมายเลขกำกับไว้บนวรรคโดยมีเนื้อความต่อเนื่องกันได้อย่างถูกต้อง (ก.102)

3) ภาพสุรางคนางค์ 28

- 3.1 บอกชื่อภาพสุรางคนางค์จากภาพที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง (ก.85,
แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 8)
- 3.2 บอกได้ว่าสัมผัสบังคับของภาพสุรางคนางค์ มี 4 แห่ง
(แบบทดสอบก่อนเรียนข้อ 10)
- 3.3 เขียนสรุปลักษณะคณะจากภาพที่กำหนดให้ โดยนับจำนวนบท, บาท, วรรค
ได้อย่างถูกต้อง (ก.87)
- 3.4 ชั่งชั่งที่มีจำนวนวรรคถูกต้องที่สุดได้ (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 10)
- 3.5 เขียนเติมคำสัมผัสสนอก 4 แห่งจากภาพที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง (ก.89)
- 3.6 บอกได้ว่าภาพสุรางคนางค์ใช้แต่ง เป็นบทไหว้ครูได้ (ก.90)
- 3.7 เลือกคำที่เป็นสัมผัสบังคับ จากคำสัมผัสบังคับที่กำหนดให้แล้วเขียนเติมลงใน
ในภาพได้อย่างถูกต้อง (ก.91)
- 3.8 เขียนตอบได้ว่าภาพสุรางคนางค์นั้นใช้แต่งสลับกับคำฉันท์ได้ในบางโอกาส
(ก.92)
- 3.9 ชั่งชั่งที่เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสสระ และสัมผัสในชนิดสัมผัสพยัญชนะได้

อย่างถูกต้อง (ก.94, แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 5)

3.10 เขียนอธิบายได้ว่าคำที่ขีดเส้นใต้เป็น 2 คำ เพราะต้องให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับของภาพสุรางคนางค์ (ก.95)

3.11 หากคำที่เป็นสัมผัสบังคับที่มีเสียงสั้นยาวสลับ มาเขียนเติมลงในภาพให้ได้ใจความครบ (ก.96)

3.12 หากคำที่เป็นสัมผัสบังคับมาเขียนเติมลงในภาพ ให้ได้ความตามเรื่องในนิทานได้ถูกต้อง (ก.97)

3.13 แต่งภาพสุรางคนางค์ต่อจากที่แต่งไว้ให้สอดคล้องกับภาพประกอบเรื่องได้ (ก.98, ก.99)

3.14 เมื่อได้ดูภาพสุรางคนางค์ที่ได้เขียนคิดกันเป็นพิศ ก็วางรูปแบบของภาพสุรางคนางค์และจัดจำนวนคำในแต่ละวรรคได้ถูกต้อง (ก.103)

3.15 ช้บ่งข้อที่เป็นภาพสุรางคนางค์ จากตัวอย่างภาพหลายชนิดได้ถูกต้อง (ก.104)

3.16 ช้บ่งข้อที่อธิบายได้ถูกกว่าอ่านภาพย้บหน้แล้วได้ข้อคิดอะไร (แบบทดสอบหลังเรียนข้อ 8)

3.17 อานนิทานเรื่องยาวซึ่งแต่งโดยใช้ภาพทั้ง 3 ชนิดคือภาพย้บหน้, ภาพย้บม้ง, ภาพสุรางคนางค์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการแต่งภาพในโอกาสต่อไป (ก.105)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแนะนำในการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "ภาพย์" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำแนะนำสำหรับครู

1. ก่อนให้นักเรียนเรียนบทเรียนนี้ ครูต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจวิธีเรียนบทเรียนแบบโปรแกรมอย่างถูกต้อง ครูควรเน้นให้นักเรียนอ่านคำแนะนำในการใช้บทเรียนก่อนเรียน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน หน่วยที่ 1 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 50 นาที นักเรียนคนใดจะใช้เวลามากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้ เพราะในการเรียนบทเรียนแบบโปรแกรม นักเรียนเรียนได้ตามความสามารถของตนเอง โดยไม่จำกัดเวลา

3. ควรให้นักเรียนเรียนบทเรียนครั้งละหน่วย เช่น สัปดาห์ที่เรียนหน่วยที่ 1 สัปดาห์ต่อไปเรียนหน่วยที่ 2 ขณะเรียนบทเรียนแต่ละหน่วย นักเรียนจะหยุดพักบ้างก็ได้ ไม่ควรให้นักเรียนเรียนทั้ง 2 หน่วยติดต่อกันไปจนจบ จะทำให้นักเรียนเบื่อหรือตั้งใจน้อยลง อาจเรียนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

4. มีคำตอบแบบทดสอบอยู่ท้ายแบบทดสอบทุกฉบับ เพื่อให้นักเรียนตอบคำถามและให้คะแนนตนเองได้

5. ควรเน้นนักเรียนเรื่องการอ่านทุกกรอบอย่างเข้าใจ ไม่เว้นกรอบใดกรอบหนึ่ง เพราะจะทำให้เนื้อหาไม่ต่อเนื่อง การเรียนอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร

6. ขณะที่นักเรียนเรียนบทเรียนแบบโปรแกรม ครูควรดูแลช่วย ให้คำปรึกษา หรือขอข้อสงสัยของนักเรียน ไม่ควรใช้บทเรียนแบบโปรแกรมนี่แทนครูอย่างสิ้นเชิง

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

คำแนะนำในการใช้บทเรียนแบบโปรแกรม

บทเรียนนี้เป็นบทเรียนแบบโปรแกรมในเนื้อหาวิชาภาษาไทยเรื่อง "กาพย์" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนด้วยตนเอง ตามความสามารถของนักเรียนโดยไม่จำกัดเวลา บทเรียนนี้มีทั้งคำอธิบาย, ตัวอย่าง, แบบฝึกหัด, คำถามและคำตอบให้นักเรียนตรวจเอง

ลักษณะของบทเรียนจะแบ่งเป็นกรอบหลายๆกรอบ และมีคำเฉลยอยู่ท้ายกรอบ กรอบ คือ ข้อความย่อยๆที่ประกอบกันเป็นบทเรียน ในที่นี้ใช้อักษร ก. แทนคำว่า "กรอบ" เช่น ก.1 หมายถึง กรอบที่ 1, ก.2 หมายถึง กรอบที่ 2 ตามลำดับ เมื่อจบกรอบหนึ่งๆจะมีเส้นคั่นไว้ ตัวอย่าง :-

ก.1 ให้นักเรียนลองอ่านทร้อยกรองต่อไปนี้

"เห็นนวลครวญครุ่นคิด กำเวบจิตวาทวันไหว
ไปได้ก็จะไป โขมเอวอุ่มพุ่มพวงพุง"

(กาพย์เห่เรือ ของ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

อ่านแล้วใช้ไหมไหนลองทายซิ บทร้อยกรองที่ยกมานี้จัดอยู่ในประเภทใด โดยเขียน ล้อมรอบข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้อง

ก. กลอนสุภาพ ข. โคลงสี่สุภาพ ค. กาพย์ ง. ฉันท์

เฉลย... ค. กาพย์

กรอบบางกรอบอาจไม่ต้องการคำตอบ เช่นเป็นการแนะนำบทเรียน วิธีทำบทเรียนหรืออธิบายเนื้อหาทางวิชาการที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับกรอบต่อไป โดยยังไม่ต้องการคำตอบก็ได้ ฉะนั้นกรอบแบบนี้จะไม่มีการถามหรือแบบฝึกหัด และก็ไม่มีการเฉลยท้ายกรอบแต่อย่างใด ตัวอย่างของกรอบแบบนี้คือ :-

ก.2 ก่อนอื่น เรามารู้จักคำว่า "กาพย์" ก่อนดีกว่า
 คำว่า"กาพย์" มาจากภาษาบาลีสันสกฤตว่า กวฺย
 หรือ กาพฺย แปลว่า"เหล้ากอกแห่งกวี"หรือ"คำที่กวีได้ร้อยไว้"

บทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทย เรื่อง"กาพย์"นี้ แบ่งเป็น 2 หน่วย
 ประกอบด้วยกรรมทั้งหมด 105 กรรม แบ่งเป็น 2 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 "ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภท"กาพย์" มีจำนวนกรรม
 ทั้งสิ้น 44 กรรม.

หน่วยที่ 2 "ลักษณะกาพย์ 3 ชนิดคือ กาพย์ยานี 11, กาพย์มัจฉา 16, และ
 กาพย์สุรางคนางค์ 28" มีจำนวนกรรมทั้งสิ้น 61 กรรม.

ก่อนเรียนบทเรียนแต่ละหน่วย นักเรียนต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียน
 เสียก่อน เพื่อวัดความรู้เดิมของนักเรียน ถ้านักเรียนทำไม่ได้ ไม่ต้องเสียเวลาคิดนาน
 เค้าได้เลย เพราะความรู้ที่นำมาทดสอบนี้ส่วนใหญ่ นักเรียนยังไม่ได้เรียน ดังนั้นถ้าทำ
 น้อยข้อหรือทำไม่ได้ก็ไม่เป็นไร จากนั้นจึงเริ่มเรียนตัวบทเรียนแบบโปรแกรม เมื่อเรียนจบ
 แล้ว นักเรียนต้องทำแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียนอีกชุดหนึ่ง เพื่อประเมินผลการเรียนว่า
 ศึกษากว่าหลังจากที่ได้เรียนบทเรียนแล้ว นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ จึงควรตั้งใจทำและ
 ตรวจสอบให้แน่ใจเสียก่อน แล้วจึงตรวจคำตอบที่ถูกต้องจากเฉลย

ขอให้นักเรียนอ่านคำแนะนำต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนใช้แผนกระดาษที่แนบมาพร้อมกับบทเรียนนี้ ปักคำตอบทางตอน
 ปลายของแต่ละกรอบ ขณะที่นักเรียนกำลังทำบทเรียน การทำเช่นนี้เป็นการเรียนที่ถูกต้องวิธี
2. อ่านข้อความในแต่ละกรอบให้เข้าใจ แล้วให้ตอบคำถามโดยการเติมคำ
 หรือข้อความ, เขียนถูกผิด, เขียนวงกลม, เขียนโยง หรือแหว่ง ตามคำสั่งของแต่ละกรอบ
3. เมื่อตอบคำถามเสร็จกรอบหนึ่ง เลื่อนกระดาษที่ปักคำตอบลงมา เพื่อตรวจ
 ว่านักเรียนทำถูกต้องหรือไม่

4. ถ้านักเรียนตอบผิด จงย้อนกลับไปอ่านข้อความที่ผ่านมา ทำความเข้าใจเสียใหม่ จนเข้าใจดี แต่ไม่ต้องแก้คำทอในกรอบนั้น ให้ผ่านไปกรอถัดไป

5. อย่าอ่านข้ามกรอหรือเปิดข้ามหน้า เพราะจะทำให้ให้นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน เนื่องด้วยบทเรียนมีความต่อเนื่อง

6. ควรตั้งใจอ่าน, คิด, และเขียนตอบ ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่อง "กาพย์" นี้ อย่างแจ่มแจ้งขึ้น

7. ทำได้ก็ตามสบาย ไม่ต้องรีบร้อน เรากำลังเรียน ไม่ใช่สอบ ไม่ใช่แข่งกับใคร

8. นักเรียนไม่ควรแอบเลื่อนกระดาษคำตอบก่อนทำแบบฝึกหัดแต่ละกรอ ทั้งนี้เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้จากบทเรียนน้อยอย่างเต็มที่

นักเรียนให้สัญญาได้ไหม....

ดีมาก.

ต่อไปนี้ เริ่มอ่านบทเรียนได้แล้ว....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

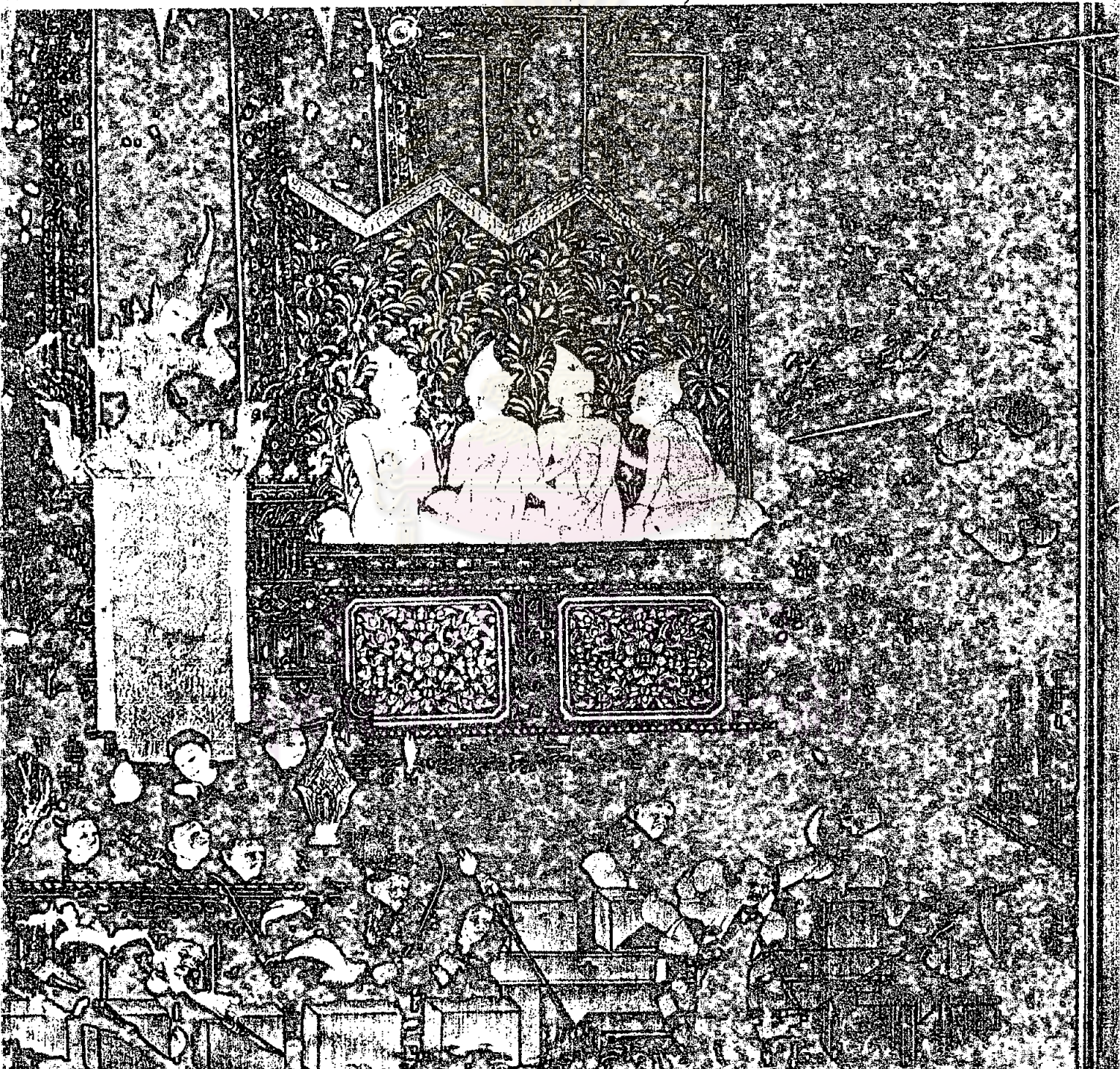
บทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่อง

ภาพยี่

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หน่วยที่ ๑ :

ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภทภาพยี่

แบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียน (Pre-test)

หน่วยที่ 1 : "ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภท กาพย์ "

จงเขียน X ทับตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกท้องที่สุด (แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกท้องที่สุด
เพียงคำตอบเดียว)

1. การประพันธ์ให้เป็นคำคล้องจองกัน มีสี่ลาจังหวะ โดยมีกฎเกณฑ์บังคับ
จัดเป็นโคลง, ฉันท์, กาพย์, กลอน, ร่าย, และกล เรียกรวมการประพันธ์ในลักษณะนี้ว่า

- ก. ร้อยแก้ว
- ข. ร้อยกรอง
- ค. สำนวน
- ง. บทพากย์

2. ท้ายกวีบทนี้คือร้อยกรองชนิดใด

" คาวเดือนก็เล่นลับ แสงทองระยับพโยมหน
จวบจวนพระสุริยวัน จะเยี่ยมยอดคุณนคร "

(กาพย์นางลอย : ร.2)

- ก. กลอนแปด
- ข. กาพย์
- ค. โคลงสี่สุภาพ
- ง. ฉันท์

3. ลักษณะบังคับของร้อยกรองทุกชนิดมีอะไรบ้าง

- ก. ลักษณะคณะ
- ข. ลักษณะสัมผัส
- ค. ลักษณะคณะและบท
- ง. ลักษณะคณะและลักษณะสัมผัส

4. ลักษณะคณะ หมายความว่า

- ก. การจัดเป็นหมวดหมู่ของคำและสัมผัส
- ข. การจัดเป็นหมวดหมู่ของคำและวรรค
- ค. การจัดเป็นหมวดหมู่ของบทและบาท
- ง. การจัดเป็นหมวดหมู่ มีส่วนย่อยตามลำดับคือบท, บาท, วรรค, และคำ.

5. ร้อยกรองประเภทใดที่ควรมีลักษณะบังคับคณะและสัมผัส

- ก. โคลง ฉันท์
- ข. กาพย์ กลอน
- ค. ร่าย ลิลิต
- ง. ทุกประเภท

6. ข้อใดเป็นสัมผัสสระเท่านั้น
- ก. จันทน์-जार ข. คีล-นิล
ค. ใฝ่-ไห้ ง. พร-พล
7. ข้อใดเป็นสัมผัสอักษร
- ก. รส-พจน์ ข. แก้ว-แนว
ค. เคื่อน-เลื่อน ง. เรียม-รำ
8. ข้อใดที่มีสัมผัสนอก
- ก. "ถวนหน้ามิว่าใคร ขณะเห็นบ้วนคน"
ข. "เพราะว่าภาษิตกล ให้คงจิตคิดทางคี"
ค. "ยามใดใจเศร้าสร้อย จะละห้อยไปโยมี"
ง. "ก่อเกิดประโยชน์อัน แฝ่ไพศาลเป็นการบุญ"
9. คำว่า"สัมผัสบังคับ" หมายถึง
- ก. สัมผัสนอกชนิดสัมผัสสระ ข. สัมผัสนอกชนิดสัมผัสอักษร
ค. สัมผัสใน ง. สัมผัสในทั้ง 2 ชนิด
10. ท้ายกวีนี้มีจำนวนบทและบาทเท่าใด
- "คนเรามีหัวใจ รักรักใคร่รู้เกลียดชัง
 รู้เจ็บรู้จักหวัง ทั้งรู้สึกลำบากคน
 ลองคิดเอาใจเขา ใส่ใจเราซึ่งเหตุผล
 แล้วจักเห็นใจคน ไม่รู้ว่าตามใจตัว "
- (ศึกษาภาชิต : ฐะปะนี ย นาคกรรพ)
- ก. 1 บท 1 บาท
ข. 2 บท 2 บาท
ค. 2 บท 4 บาท
ง. 4 บท 4 บาท

คำคอมแบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียน (Pre-test) หน่วยที่ 1

"ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภท กาพย์"

- ข้อ 1. ข ร้อยกรอง
 ข้อ 2. ข กาพย์
 ข้อ 3. ง ลักษณะคณะและลักษณะสัมผัส
 ข้อ 4. ง การจัดเป็นหมวดหมู่มีส่วนย่อยตามลำดับคือ บท, บาท, วรรค, คำ
 ข้อ 5. ง ทุกประเภท
 ข้อ 6. ค. ไม้-ไม้
 ข้อ 7. ง เรียม-รำ
 ข้อ 8. ค. "ยามใดใจเศร้าสร้อย จะละห้อยไปโยมี"
 ข้อ 9. ก สัมผัสนอกกรนิคสัมผัสสระ
 ข้อ 10. ค 2 บท 4 บาท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 1 : ลักษณะบังคับของ ร้อยกรองประเภท "กาพย์"

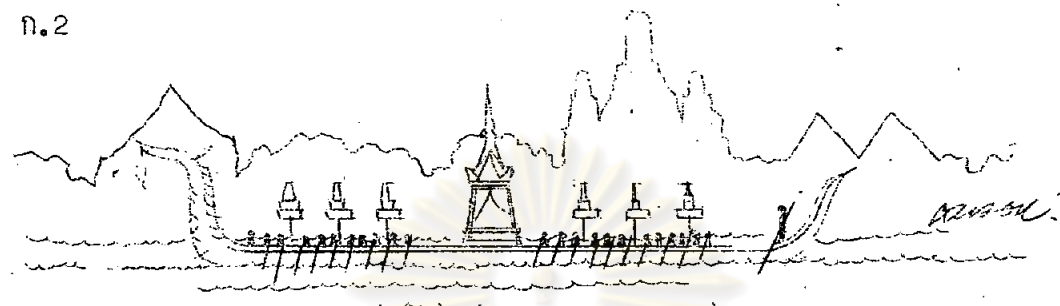
ถ.1 เรามารู้จักร้อยกรองประเภท "กาพย์" กันก่อนเถอะนะ แล้วนักเรียน
จะรู้ว่า "กาพย์" นั้นไพเราะ, อ่านง่าย และแต่งก็ง่ายด้วย
"กาพย์" ที่ครูจะให้ให้นักเรียนได้เรียนในบทเรียนแบบโปรแกรมนี้มี 3 ชนิด
คือกาพย์ยานี กาพย์ฉิ่ง กาพย์สุรางคนางค์.
แต่ในหน่วยที่ 1 นี้เราจะเรียนเฉพาะ "ลักษณะบังคับของกาพย์" เพียง
อย่างเดียวก่อน ส่วนชนิดของกาพย์เราจะไปเรียนในหน่วยที่ 2.
เฮ้อ...อย่าชักช้า มารู้จัก "กาพย์ยานี" กันเสียก่อน

"มีล้นันแกงแก้วตา	หอมยี่หรรสร้อนแรง
ชายใดได้กลิ่นแกง	แรงอยากให้อุ่นใจ
ยาใหญ่ใส่สารพัด	วางจานจัดหลายเหลือคณา
รสดีควายน่าปลา	ญี่ปุ่นล้ำย่ายวนใจ"

(รัชกาลที่ 2)

จำได้ไหมเอ๋ย ว่าอยู่ในวรรณคดีเรื่องอะไร
ครูบอกใบ้ให้ก็ได้ว่านักเรียนได้เรียนเรื่องนี้เมื่อตอนที่อยู่ชั้นมศ.2
ใช่แล้ว... เก่งมาก... แสดงว่าความจำของนักเรียนแน่นมาก เรื่องนั้นก็
คือเรื่องกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานและว่าควายงานนักขัตฤกษ์นั่นเอง.

ก.2

ครูเข้าใจว่านักเรียนของรู้จักภาพยนตร์มากจนแล้วแต่ๆ ไท...ลงทบทวน
วรรณคดีที่เคยเรียนมาซิ นักเรียนรู้จักบทเหเรือต่างๆของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์
(เจ้าฟ้ากุ้ง)บ้างไหม
นั่นปะไร...นักเรียนร้อง "อ้อ"เลย เพราะรู้จักดี

นักเรียนเห็นภาพนี้แล้ว คิดถึงภาพยนตร์ไทยเอ๋ย บทนี้ใช้ใหม่:-

"สุวรรณหงส์ทรงพวยหอย	งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์	ลินลาศเคลื่อนเคื่อนตาชม"

ภาพยนตร์เหเรือของเจ้าฟ้าพระองค์นี้ มีลีลาภาพยนตร์ไฟเระและชวนให้เห็นภาพพจน์
ปกติเขาจะใช้ในพิธีที่พระเจ้าอยู่หัวเสด็จทางชลมารค นัยว่าร้องแล้วก็ศักดิ์,
สนุกสนาน และมอแรงผีพายทั้งหลายควย เริ่มบทแรกก็ว่าดังนี้:-

"พระเสด็จโดยแค้นชด	ทรงเรือคนงามเจ็ดฉาย
คิงแก้วแพรวพรณราย	พายอ่อนหยับจับงามอน
นาวาแน่นเป็นชนัด	ล้วนรูปสีกวแสนยาคกร
เรือรวริวชิงสลอน	สาครฉั่นครันครันฟอง"

แล้วยังมีต่อไปอีกหลายบท ไฟเระเพราะพริ้งทั้งนั้นเลย.

ก.3 ไทลอนเขียนบอกครูวิชา ภาพที่ยกตัวอย่างมานี้ มีชื่อว่าอะไร

"ประยงค์ทรงพวง ห้อย	ระย้าย้อยห้อยพวงกรอง
เหมือนอุษะนาวลระนอง	เจ้าเขวนไว้ให้ เรียมชม
พุดจับกลีบเสลัม	พิศดูเกมแถมสุกรม
หอมชวยรวายทามลม	เหมือนกลิ่นน่องทองคิใจ
สาวหยุดพุทธชาก	บานเกลื่อนกลาดคทาไป
นิกน่องกรองมาลัย	วางให้ช่างทันอน"

(บทเห่หม่ไม้ ของ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร)

อ่านแล้วใช่ไหม ภาพนี้มีชื่อว่า.....

เฉลย...ภาพยานี้ หรือ ภาพยานี้11.

ก.4 คราวนี้ครูอยากให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

"ฉันเดินทางไปเขาใหญ่เมื่อสุดสัปดาห์ที่แล้ว เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้พาคณะของ
ฉันไปเที่ยวชมป่า ฉันเห็นทิวาสาวตัวหนึ่ง มันค่อยๆ ย่องมาที่พวกเรา มันเดินช้าๆ
เหมือนสาวชาววังที่ค่อยๆ เดิน มันแอบดูพวกเราจนฉันสงสัยว่าต้องยื่นข้าวโพดอ่อน
ให้ก็คิดิน นอกจากนี้เรายังได้เห็นฝูงนกบินมาเป็นหมู่ แล้วร่อนลง เกาะโขดหิน
ส่งเสียงเจี๊ยวจ๊าวน่าฉ่ำรูปที่สุดเลย"

ข้อความที่ยกมานี้จัดอยู่ในหมวดใด ให้เขียน ✓ หน้าชื่อที่นักเรียนเห็นว่าถูก

.....ก ร้อยแก้ว

.....ข ร้อยกรอง

.....ค ภาพ

เฉลย... ..✓.....ก ร้อยแก้ว.

ก.5 เก่งมาก คำตอบก็คือร้อยแก้วนั่นเอง

ที่นี้ครูจะให้รู้จักกาพย์ชนิดที่ 2 คือกาพย์ฉบัง เอาลองอ่านดู...

"เห็นกว้างอย่างเขื่องช้าเลื่องเกิน เหมือนอย่างนางเข็ญ
พระแสงสว่างข้างเคียง
เขาสูงพุ่งหงส์ลงเรียง เริงร้องซ้องเสียง
สำเนียงนำฟังวังเวง"

(พระยาศรีสุนทรโวหาร)

นักเรียนสังเกตได้ใช่ไหมว่า มีอะไรแตกต่างกันระหว่างบทชมกว้างและหงส์
ในก.5 นี้กับในก.4 ซึ่งเป็นร้อยแก้ว

ก.6 จึงสรุปได้ว่า ร้อยแก้วคือการประพันธ์หรือการเขียนข้อความด้วยคำและ
เนื้อเรื่องอันดี แต่ไม่กำหนดแบบวิธีให้ด้วยคำคล้องจองกันแต่ประการใด
แต่ถ้าจะเขียนร้อยกรอง เราต้องพิถีพิถันใช้ใหม่ ต้องมีการเลือกพื้น
ด้วยคำ จะเขียนไปเรื่อยๆ เบื่อๆ ไม่ได้เขียนนะ เพราะร้อยกรองคือบทประพันธ์
ที่แต่งให้เป็นคำคล้องจองกัน มีจังหวะจะโคน อ่านแล้วไพเราะด้วยมีลีลาของ
เสียง ทั้งนี้เนื่องจากมีกฎเกณฑ์บังคับต่างๆ เช่น มีการกำหนดจำนวนคำ, วรรค,
บาท, บท, กำหนดสัมผัส, เสียงเอกโท, จำนวนคำครุฑหู ซึ่งเราจัดประเภทย่อย
ลงไปอีกเป็น โคลง, ฉันท์, กาพย์, กลอน, รัย, กลบท.
รวมความแล้ว.....คือการประพันธ์ที่กำหนดแบบวิธีให้
ด้วยคำคล้องจองกัน มีลีลาของเสียง อ่านแล้วไพเราะ.

เฉลย... ร้อยกรอง.

ถ.7 ลองอ่านบทร้อยกรองประเภทต่างๆต่อไปนี้

ก. กาพย์ยานี 11

"หนทางพิสูจน์มา กาลเวลาพิสูจน์คน
ใครด้อยและใครทน พิสูจน์ได้เมื่อภัยมา"

(จิตร ภูมิศักดิ์)

ข. กลอนสุภาพ (หรือกลอนแปด)

"จะถอดแก้วด้วยกลอนขจรกรุ่น เป็นอกหนุ่นุ่นเนื้อเมื่อนอนหนาว
แล้วร้อยคาวเรียงดวงเป็นรวงดาว สว่างพราวกระพริบพร้อมชมฉิมพลี"

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

ค. กาพย์ห่อโคลง

กาพย์ยานี 11 "ปลากัดกัดกัสมชื่อ นามระบือเรื่องทั้งครมภ์
เพียงแต่มองตากัน ปลากัดเจ้าก็เข้าใจ"

โคลงสี่สุภาพ "ปลากัดกัดกัแงงแท้ สมนาม
ยินทั่วทุกเขตคาม เชื่อได้
ปลากัดหากใครถาม ในเรื่อง ครมภ์เฮ
เพียงแต่มองตาไซ้ ก็เข้าใจกัน"

(ศุภมาส)

ง. อีพิสังข์ ฉันท20

"ณพระกายกระหิมพระบาทและอึง

พระศัพทสีหนาทพิง สยอภย

ศึบถึงและมึงก็ยังมีเห็น

จะน้อยจะมากจะยากจะเย็น ประการใด"

(สามัคคีเภทคำฉันท์ ของ ชิต บุรทัต)

ทั้งกาพย์ยานี, กลอนสุภาพ, กาพย์ห่อโคลง และฉันท 20 ต่างก็คือ.....

ค.8 ในวิชาหลักภาษาไทย พระยาอุปกิตศิลปสารได้แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น หมวดต่างๆ 4 หมวดคือ 1. อักษรวิธี 2. วลีวิภาค 3. วากยสัมพันธ์ 4. ฉันทลักษณ์ นักเรียนพอจะคาดเดาได้ไม่ว่า คำว่าไวยากรณาคือวลีลักษณะของคำประพันธ์ที่เป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่ายและกลบทต่างๆ ซึ่งโบราณเรียกว่า "บทกานท์" หรือ "คำกานท์" ควรจะจัดไว้ในหมวดอะไร.....

เฉลย... ฉันทลักษณ์.

ค.9 เก่งจัง นี่แสดงว่าความจำของนักเรียนแม่นยำแค่ไหน ฉันทลักษณ์ หมายถึงลักษณะของบทกานท์ คำรำนนี้มีประโยชน์มาก เพราะฉันทลักษณ์นักเรียนอยากจะแต่ง โคลงฉันท์กาพย์กลอนร่ายกล ก็เปิดตำราฉันทลักษณ์นี้ดูทันที เพราะจะอธิบายไว้อย่างละเอียดว่า บทร้อยกรองแต่ละชนิดเป็นอย่างไร มีข้อบังคับกฎเกณฑ์แตกต่างกันออกไป จะแต่งให้ออกวิธีทำอย่างไร และจะแต่งให้ไพเราะเพราะพริ้งนั้นทำได้อย่างไร:

ค.10 ได้ยกไปแล้วนะ ว่าร้อยกรองนี้ไม่เหมือนร้อยแก้ว การเขียนร้อยแก้วไม่ยาก เพราะไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับใดๆ แต่ร้อยกรองนั้นมีข้อบังคับแน่ๆ ซึ่งข้อบังคับในการแต่งร้อยกรองทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น "โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย กลบท" จะมีอยู่ 2 ประการคือ

1. ลักษณะบังคับบังคับ
2. ลักษณะบังคับสัมผัส

ถึงบรรทัดนี้ โปรดอย่าเพิ่งงง ขอให้จำให้ถี่ถ้วนว่ามี 2 ข้อคือ "ฉันทลักษณ์" และ "สัมผัส" เอาแค่นี้ก่อน แล้วเดี๋ยวเรากลับมาเรียนกันทีละอย่าง.

ก.11 ท่อไปนี้เราจะเริ่มเรียน ลักษณะบังคับคณะ

ลองอ่านกาพย์บทนี้สักเที่ยวซิ

"นวลจันทร์เป็นนวลจริง เจ้างามพริ้งยิ่งนวลปลา
คางเบือนเบือนหน้ามา ไม่งามเท่าเจ้าเป็นชาย"

(บทชมปลา : รัชกาลที่ 2)

ทีนี้ลองนับจำนวนพยางค์คือเสียงที่เปล่งออกมาแต่ละครั้ง ว่ามีทั้งหมดเท่าไร
นับเสร็จแล้วนะ ทกลงกาพย์บทนี้ทั้งหมด.....พยางค์.

เฉลย...22 พยางค์.

ก.12 ถูกต้อง มี 22พยางค์ หรือ 22 คำ นั้นเอง

ท่อไปนี้ครูขอทำความเข้าใจในเรื่อง "คำ" เสียก่อนนะ

ในวิชาหลักภาษาไทย คำ 1 คำ อาจมีหลายพยางค์ได้ใช้ใหม่ ยกตัวอย่างเช่น

"นา"	เป็น 1 คำ 1 พยางค์	เพราะเปล่งเสียง 1 ครั้ง
"นาที"	เป็น 1 คำ 2 พยางค์	เพราะเปล่งเสียง 2 ครั้ง
"นาฬิกา"	เป็น 1 คำ 3 พยางค์	เพราะเปล่งเสียง 3 ครั้ง
"รัตนโกสินทร์"	เป็น 1 คำ 5 พยางค์	เพราะเปล่งเสียง 5 ครั้ง

แต่ในบทร้อยกรอง เราใช้"คำ" แทนที่พยางค์ วิธีนับคำในร้อยกรองคือ

นับพยางค์นั้นเอง ดังนั้นคำเหล่านี้จึงนับได้ดังนี้

"นา"	เป็น 1 คำ
"นาที"	เป็น 2 คำ
"นาฬิกา"	เป็น 3 คำ
"รัตนโกสินทร์"	เป็น 5 คำ

ก.13 นอกจากนั้น การนับคำในร้อยกรอง บางครั้งจะถือเอาเสียงหนักเบาเป็นเกณฑ์ เช่นคำว่า ผดุง, ฌัฏ, ศจี, ระวาง, เกษม.

ถ้าออกเต็มเสียงว่า "ผะ-ดุง, ณะ-หนัก, สะ-จี, ระ-วาง, ณะ-เสม." ก็จะนับได้ว่าเป็น 2 คำ.

แต่ถาลดเสียงคำหน้าลงครึ่งเสียง คือออกไม่เต็มเสียง เช่นออกเสียงว่า

"(ผะ)ดุง, (ณะ)หนัก, (สะ)จี, (ระ)วาง, (ณะ)เสม." จะนับเป็น 1 คำ.

ส่วนว่าเมื่อไรจะออกเต็มเสียงหรือครึ่งเสียงนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและลักษณะบังคับคณะ ของร้อยกรองชนิดนั้นๆ.

ก.14 เอ้า..ทำการบ้านซัก 2 ข้อนะ เกี่ยวกับเรื่องการนับคำ.

1) ร้อยกรองต่อไปนี้ เป็นกลอนแปด. ลักษณะบังคับคณะ บังไว้ว่า วรรคหนึ่งๆ จะต้องมี 8 คำเท่านั้น ลองอ่านดูนะ

"ไฉ่ผ่านเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเข้าเย็น"

เฉพาะวรรคแรกที่ขีดเส้นใต้ จงแยกคำออกมาให้เห็นเด่นชัด เขียนเติมลงในช่องว่างที่กำหนดให้ อย่าลืมกัแล้วกัน มี 8 คำเท่านั้น

.....

2) ต่อไปนี้เป็นกาพย์ยานี ลักษณะคณะ บังคัไว้ว่า วรรคแรกมี 5 คำ

วรรคหลังมี 6 คำ เข้าอ่านชะ

"ถ้าเจ็ยกชื่อขนม นึกโหมนมหอมชวยโซย"

คำที่ขีดเส้นใต้อ่านอย่างไร จึงจะถูกคองตามลักษณะบังคับคณะ เขียน ~~X~~ทับขันั้น

ก) ชะ-ทมม

ข) (ชะ)ทมม.

เฉลย... 1) ไฉ่ ผ่าน แกล้า เจ้า ประคุณ ของ สุน ทร

2) ~~X~~ ชะ-ทมม.

ก.15 วรรคคืออะไร... เดี่ยวได้รู้กัน

วรรคคือการบรรจุจำนวนคำกำหนดว่า บรรจุครั้งละ 8 คำก็เรียกว่า
วรรคหนึ่งมี 8 คำ ถ้าบรรจุคำไว้ 5 คำ, 6 คำ, หรือ 10 คำก็ดี
เราก็เรียกวรรคละ 5 คำ, ววรรคละ 6 คำ, ววรรคละ 10 คำตามลำดับ
สรุปว่า วรรคหนึ่งๆจะมีจำนวน คำ เท่าไรก็ได้
แล้วแต่ขอบังคับของร้อยกรองประเภทนั้นๆ.

ก.16 กาพย์ยานีบทนี้มีจำนวนวรรคทั้งหมดเท่าไร

พี่จะช้ำชมทรายแก้ว	งามพรายแพรวาเชิงสิงขร
แม่น้ำสีทันดร	สิงขรกันเป็นกันกง"
	(เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์)

ตอบ.....วรรค.

เฉลย... 4 วรรค.

ก.17 ไท่หลงบอกครูชิวว่า ข้อใดข้างล่างนี้มีเพียง 3 วรรค

ก. "ลาว-ไทยเป็นเหมือนอายน้อง เกิดร่วมอุษรเดียวกัน"

ข. "บัตร์แห่งความรักนั้นมั่นคงแล้ว"

ค. "เริ่มงานวิทยานิพนธ์ ใจนั้นมัวมล"

ง. "ไว้ปากไว้วากยวาที ไว้วงศ์กวี ไว้เกียรติและไว้นามกร"

จ. "เขาตายในชายป่า เลือดแดงทาकिनีสีสาน อิกนานอิกนานอิกนาน"

ข้อที่มี 3 วรรคมี 2 ข้อ

คือ ข้อ.....ข้อ.....

เฉลย...

คือข้อ ง, และข้อ จ.

ก.18 บาท กับ บท คืออะไร, เหมือนกันหรือต่างกัน
 อย่างไรเรียกว่าบาท แล้วอย่างไรเล่าเรียกว่าบท
 เอาละ... อย่าใจร้อน ค่อยๆเรียนก็จะได้รู้เองนะ
 ลองสังเกตภาพต่อไปนี้ดู

"น้ำตาเปรียบเหมือนเพื่อน ยามสิ้นเรื่อฤทัย หยาดไข่มเป็นหยาดไข่ม ยามสุขสุดทิวี"	คอยคักเตือนกระตุ้นใจ น้ำตาไหลหลังเปรมปรีดิ์ อาบส่องแกมแกมยินดี น้ำตาปริ่ประปรายทอง"	} 1 บท
	(ก๊าซัย ทองหล่อ)	

ครูเขียนไว้แล้ว มีกี่บทนะ ไซ้แล้ว มีทั้งหมด 2 บท.

ก.19 บท ก็คือร้อยกรองตอนหนึ่งๆ มีมากหรือน้อยแล้วแต่ประเภทของร้อยกรอง
 นั้นๆจะบังคับบ่งไว้

นักเรียนอาจจะสงสัยอยู่ในใจว่า แล้วมันเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับ บาท
บท กับ บาท เกี่ยวข้องกันแน่ๆ.

เพราะ บาท คือส่วนที่แยกออกมาจากบทอีกทีหนึ่ง
 ร้อยกรองบางประเภท บทหนึ่งมีเพียงบาทเดียว, บทหนึ่งมี 2 บาทก็มี
 บทหนึ่งมี 4 บาทก็มีเหมือนกัน ทั้งนี้แล้วแต่ขอบังคับของร้อยกรองนั้นๆ

ดังนั้นการนับจำนวนบทในร้อยกรอง ต้องขึ้นอยู่กับจำนวน.....ด้วย.

เฉลย... บาท.

ก.20 เรารู้จักคำต่างๆ เหล่านี้แล้ว คือคำว่า "บท, บาท, วรรค, คำ" ซึ่งในตำราฉันทลักษณ์ มีชื่อรวมเรียกคำเหล่านี้ว่า "คณะ" ดังนั้น ลักษณะคณะ หมายความว่า การจัดเป็นหมวดหมู่ มีส่วนย่อยตามลำดับคือ บท, บาท, และ.....

เฉลย... วรรค, คำ.

ก.21 ครูจะสรุปลักษณะคณะให้ดูอีกสักครั้ง เพื่อนักเรียนจะได้เข้าใจยิ่งขึ้น ขอให้ดูแผนภูมินี้:-

ดังนั้น ร้อยกรองทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น โคลงฉันทกาพย์กลอนร่ายกล จะต้องประกอบด้วย " คำ, วรรค, บาท, บท " ซึ่งรวมเรียกว่า นับเป็นลักษณะบังคับอย่างที่ 1 ของบทร้อยกรอง.

เฉลย... ลักษณะคณะ, หรือ ลักษณะบังคับคณะ

ก.22 นักเรียนซักสนุกกับการทำบทเรียนนี้แล้วใช่ไหม เอาละลองอ่าน
 กาพย์ฉบบังนี้ดูนะ ครูว่ากาพย์ที่ยกมามีความไพเราะมาก อ่านแล้ว
 ได้ทั้งแนวคิดและอารมณ์สะเทือนใจ อ้อ...ให้ภาพพจน์ด้วย.

"แม่จ๋าแม่อย่าเสียใจ แม่ดูจากไกล
 ลูกนี้จักหมั้นมาเยือน
 ลูกจักมากับแสงเดือน มาอยู่เป็นเพื่อน
 ยามแม่มั่งชมจันทร์ เพ็ญ
 ภายลูกแม่มองไม่เห็น แคจិតลูกเร้น
 อยู่ไกลกายแม่ตลอดกาล
 ลูกแอบในน้ำลำธาร ยามแม่มองสวนาน
 ลูกเข้าสั้มวีสรักกาย" (ระบุปะนีย ๗ กลาง)

กาพย์ที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ชื่อ "ฉบบัง"

ลักษณะบังคับคณนะของกาพย์ฉบบัง คือ " บทหนึ่งมีบาทเดียว บาทหนึ่งๆ
 มี 3 วรรค วรรคแรกและวรรคหลังมี 6 คำเท่ากัน ส่วนวรรคกลาง
 มี 4 คำ รวม 1 บทมี 1 บาท, 3 วรรค, 16 คำ."

ก.23 จากตัวอย่างกาพย์ฉบบังใน ก.22 จงตอบคำถามต่อไปนี้:-

- ก. จำนวนบทและบาททั้งหมดมี.....บท,.....บาท.
- ข. จำนวนวรรคและคำทั้งหมดมี.....วรรค,.....คำ.

เฉลย... ก. 4 บท, 4 บาท.

ข. 12 วรรค, 64 คำ.

ก.24 นักเรียนสรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะคณะได้แล้วว่า
ลักษณะคณะ เป็นลักษณะบังคับอย่างหนึ่งของร้อยกรองทุกประเภท
 ซึ่งต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 อย่างคือ:-
 1..... 2..... 3..... 4.....

เฉลย... 1. บท 2. บาท 3. วรรค 4. คำ.

ก.25 ต่อไปนี้เราจะเรียนเรื่อง ลักษณะสัมผัส ซึ่งเป็นลักษณะบังคับอย่างที 2
 ของร้อยกรองทุกชนิด ขอให้อ่านภาพต่อไปนี้
 " หนังสือคือเพื่อนรัก แน่ตระหนักเสมอไป
 ยามทุกข์ปลุกปลอบใจ ที่เหงาหงอยคอยเคลื่อนคลาย "
 (ศึกษาภาสิต)
 ลองอ่านดูแล้วรู้สึกใช่ไหมว่า มันมีเสียงไพเราะกระทบกันเกิดขึ้นใน
 ขณะทีอ่าน คำที่มีเสียงไพเราะกระทบกันนี้ เราเรียกว่า สัมผัส
 เช่นคำว่า หนังสือ มีเสียงไพเราะกระทบกับคำว่า คือ
 รัก " " ตระหนัก
 ทุกข์ " " ปลุก
 แล้วคำว่า ปลุก " " ปลอบ
 เหงา " " หงอย
 หงอย " " คอย
 ไป " " ใจ
 เคลื่อน " " คลาย
 ทกลงเราเรียกเสียงไพเราะกระทบกันนี้ว่าอะไรนะ
 ใช่แล้ว เราเรียกว่า คำ.....

เฉลย... คำสัมผัส.

ก.26 ถูกแล้ว เรียกว่าคำสัมผัส

เสียงที่ไพเราะกระทบกันนี้ ถ้านักเรียนสังเกตให้ดีจะเห็นว่า มี 2 แบบคือ

1. ใช้เสียงสระคล้องจองกัน

2. ใช้พยัญชนะเสียงเดียวกัน

แบบที่ 1 ได้แก่คำว่า สือ-คือ, รัก-หนัก, หุกซ์-ปลุก, ไป-ใจ, หงอย-คอย

เหล่านี้ใช้เสียงสระคล้องจองกัน เช่น

หุกซ์-ปลุก คล้องจองกันด้วยเสียงสระอุ มี ก สะกด

ไป-ใจ คล้องจองกันด้วยเสียงสระไอ

เราจึงเรียกสัมผัสแบบนี้ว่า สัมผัสสระ เพราะมีเสียง.....คล้องจองกัน.

เฉลย... สระ.

ก.27 แบบที่ 2 ได้แก่คำว่า ปลุก-ปลอบ, เหงา-หงอย, เคลื่อน-คลาย จะเห็นได้ว่า

สระที่ใช้ไม่คล้องจองกันเลย เสียงพยัญชนะต้นต่างหากที่เหมือนกัน ลองดูนะ

ปลุก-ปลอบ มีเสียงพยัญชนะต้น ป ล ที่เหมือนกัน

เหงา-หงอย มีเสียงพยัญชนะต้น ห ง ที่เหมือนกัน

เคลื่อน-คลาย มีเสียงพยัญชนะต้น ค ล ที่เหมือนกัน

ตัวอย่างยังมีอีกมาก เช่น ถอย-ที มีเสียงพยัญชนะ ท, ศรี-สันต์ มีเสียงพยัญชนะ

ส; ขาบ-คุย มีเสียงพยัญชนะ ค, ไค้-คี้ มีเสียงพยัญชนะ ค เป็นต้น

เราเรียกสัมผัสแบบนี้ว่า สัมผัสพยัญชนะ หรือ สัมผัสอักษร

(แต่ต่อไปนี้จะใช้ชื่อว่า "สัมผัสอักษร" เพียงชื่อเดียวก็แล้วกันนะ)

ดังนั้นเราจึงเรียกสัมผัสแบบที่ 2 นี้ว่า สัมผัสอักษร เพราะคล้องจองกันด้วย

เสียง.....

เฉลย... อักษรต้น (หรือ พยัญชนะต้น)

ก.28 เพื่อทดสอบว่า นักเรียนจะไม่สับสนในเรื่องสัมผัสสระและสัมผัสอักษร
ลองทำแบบฝึกหัดนี้

" ขึ้นกตททุกชั่ยาก แสนลำบักจากเวียงไชย
มันเือกเลือกเผาไฟ กินผลไม้ได้เป็นแรง "

(มุลบทบรรพกิจ : พระยาศรีสุนทรโวหาร)

คำที่ขีดเส้นใต้ล้วนเป็นคำสัมผัส.....

เฉลย... สัมผัสสระ.

ก.29 เก่งมาก. ไท้ลองอีกสักข่อนะ ข่อนี้เป็นกลอนสุภาพ

" ถึงบางพุกพุกก็เป็นที่ศักดิ์ มีคนรักรสอ้อยอร่อยจิต

แม้นพุกชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุกจา "

(นิราศภูเขาทอง : สุนทรภู)

คำที่ขีดเส้นใต้ล้วนเป็นคำสัมผัส.....

เฉลย... สัมผัสอักษร.

ก.30

" พุกก็เป็นที่ศักดิ์ ชวนชนรักนิยมชม

พุกพล่ามตามอารมณ์ ก่อเกิดโทษประโยชน์สูง "

(ศึกษาภานิต)

ลองสำรวจสัมผัสทั้ง 2 แบบจากกาพย์ข้างบนนี้

ก. " ดี-ศรี, ศักดิ์-รัก, รมณ-ชม, โทษ-โยชน์ " เป็นสัมผัส.....

ข. " ชวน-ชม, พุก-พล่าม, ก่อ-เกิด, ศรี-ศักดิ์ " เป็นสัมผัส.....

เฉลย... ก. สระ.

ข. อักษร.

ก.31 เป็นอันว่านักเรียนเข้าใจ สัมผัสสระและสัมผัสอักษร เป็นอย่างดีแล้ว สัมผัสทั้ง 2 แบบนี้ นักเรียนรู้ไว้เพื่อเป็นรากฐานของการศึกษาเรื่อง ลักษณะสัมผัส อันเป็นลักษณะบังคับของร้อยกรองที่จะได้เรียนอย่างละเอียดต่อไป.

ก.32 ลักษณะสัมผัสที่ถือว่าเป็นลักษณะบังคับนั้น เราเรียกว่า สัมผัสนอก ส่วนสัมผัสที่ไม่บังคับก็มี เราเรียกว่า สัมผัสใน
ต่อไปนี้จะเรียนเรื่องสัมผัสนอกที่ถือว่าเป็นบังคับเสียก่อนนะ

ก.33 ขอให้อ่านกาพย์ 2 บทนี้ สังเกตคำสัมผัสเฉพาะที่ครูขีดโยงไว้ นะ

" ผู้ชายในดวงใจ คนแรกไซ้คือบิทร
 ที่ข้าขอยอกร ขึ้นเคารพภิวันท์
 ท่านรักเอาใจใส่ ผิดอกภัยไม่แปรผัน
 เลี้ยงดูทุกคืนวัน ให้หมิ่นหน้าสาราญก็ "

(สุลีมาส)

สรุปข้อสังเกตได้ว่า:-

1. เป็นสัมผัสสระเท่านั้น..
2. เป็นสัมผัสระหว่างวรรค.

นี่แหละ... คำว่าฉันทลักษณ์บังคับไว้ว่าเป็น "สัมผัสนอก"

ก.34 ดังนั้น สัมผัสนอก เป็นคำที่คล้องจองกันระหว่างวรรค ใช้แค่สัมผัสสระเท่านั้น และต้องสัมผัสในตำแหน่งที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของร้อยกรองชนิดนั้นๆ ค่าย
ฉะนั้น สัมผัสที่ถือว่าเป็นบังคับจึงเป็น.....

เฉลย... สัมผัสนอก.

ก.35 อ่านและสังเกตภาพย่นับ 4 บทนี้

" กวีฤๅถุ์แล้งแหล่งไทย	มีชุกทุกสมัย
คนก็คู่ศรีอยุธยา	
สินธุคู่สัคว์มัจฉา	โคตถิภมฤคา
คงคู่ป่าใหญ่ไพศาล	
สุรย์จันทร์คู่คักจักรวาล	ราชาไชยชาญ
ประจำบำรุงกรุงศรี	
จันทร์สุรย์สูญสิ้นระวี	จึงสูญเมธี
กวีฤๅถุ์แล้งแหล่งไทย "	

(หลักภาษาไทย : กระบวนศึกษา)

แล้วจงหาคำที่เป็นสัมผัสนอกมาสัก 3 คู่ก็พอละ

1. กับ
2. กับ
3. กับ

เฉลย... คำที่เป็นสัมผัสนอกมีดังนี้:- ไทย-สมัย, อยุธยา-มัจฉา, มัจฉา-มฤคา,
ไพศาล-จักรวาล, จักรวาล-ชาญ, ศรี-ระวี, ระวี-เมธี.

ก.36 นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องสัมผัสนอก ซึ่งเป็นสัมผัสบังคับแล้ว

ต่อไปก็ควรจะรู้เรื่องของ " สัมผัสใน " ซึ่งไม่ได้บังคับแต่อย่างใด

สัมผัสใน เป็นคำที่คล้องจองกันภายในวรรค เพราะที่อยู่ของมันอยู่ภายในวรรค
ไม่ใช่ระหว่างวรรค จึงเรียกสัมผัสในวรรค หรือสั้นๆว่า สัมผัสใน.

สัมผัสใน จะเป็นสัมผัสสระหรือสัมผัสอักษรก็ได้ กวีก็คิดคำสัมผัสในขึ้นมาเพื่อให้คำ
ในร้อยกรองต่างๆมีเสียงไพเราะน่าฟังขึ้น

ก.37 ตัวอย่างกลอนสุนทรภู่ นักเรียนจะพบว่ามีความเสี่ยงไฟเราะน่าฟังทั้งนั้น
เพราะสุนทรภู่ท่านเป็นบิดาของสัมผัสใน
ไม่เชื่อลองอ่านกลอนบทนี้ดู:-

" พระโทยหวนครวญเพลงวังเวงจิต ให้คนคิดถึงถิ่นถวิลหวัง
ว่าจากเรือนเหมือนนกที่จากรัง อยู่ข้างหลังก็จะแลชะเง้อคอย "

(พระอภัยมณี)

ก.38 เพราะมากไซ้ใหม่...

จากตัวอย่างกลอนสุนทรภู่ นักเรียนจะพบว่าสัมผัสในที่เป็นทั้ง
สัมผัสสระและสัมผัสอักษรแพรวพราวอยู่ในวรรคทุกวรรค

ลองมาสังเกตเฉพาะวรรคแรกที่ว่า:-

" พระโทยหวนครวญเพลงวังเวงจิต "

เฉพาะวรรคนี้มีสัมผัสในที่เป็นสัมผัสสระ คือ...

1. กับ

2. กับ

และมีสัมผัสในที่เป็นสัมผัสอักษร คือ...

1. กับ

2. กับ

เฉลย...

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสสระ

1. หวน กับ ครวญ

2. เพลง กับ วังเวง

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสอักษร

1. โทย กับ หวน

2. วัง กับ เวง.

ก.39 แล้วร้อยกรองประเภทกาพย์ละ จำเป็นต้องมีสัมผัสในหรือไม่ หรือจะมีแต่เฉพาะกลอนสุนทรภู่นั้น
" ก็บอกแล้วว่า สัมผัสในไม่ใช่สัมผัสบังคับ จะมีหรือไม่ก็ได้ มีก็ทำให้
ไพเราะขึ้น ไม่มีก็ไม่เสียหายอะไร แต่มันควรจะมี เพื่อบทร้อยกรองของ
เราจะได้มีรสคำ, อ่านแล้วไพเราะ มีลีลาที่น่าฟังขึ้น "

หรือนักเรียนว่าอย่างไร

เอา ลองอ่านกาพย์ยานีในบทที่ 1 แล้วเปรียบเทียบกับบทที่ 2

บทที่ 1

" เร่งเรียนก็เพียรรู้ บากบันสู่สุดปัญญา
รีบเรียนก็รีบพา ความก้าวหน้ามาสู่คน "

(ศุสีมาส)

บทที่ 2

" ไม่เห็นจำต้องเรียน ไม่อยากเพียรมันปวดหัว
รีบไปก็รีบากแล้ว โรคประสาทกำเริบเอา "

(ศุสีมาส)

ก.40 นักเรียนเห็นแล้วใช่ไหมว่า บทที่ 1 ไพเราะเพราะพริ้งกว่าบทที่ 2 -
แน่ๆ เพราะบทที่ 1 ครูแต่งโดยเพิ่ม สัมผัสใน เข้าไปทุกวรรค
ซึ่งก็มีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร
สัมผัสสระ เช่น เรียง-เพียร, บัน-ปัญญา, รีบ-รีบ, หน้า-มา.
สัมผัสอักษร " เร่ง-เรียนรู้, บาก-บัน, สู่-สุด, รีบ-เรียน-รีบ.
แต่ในบทที่ 2 ไม่มี.....เลย.

เฉลย... สัมผัสใน.

ก.41 ที่เรียนมาจนถึงเดี๋ยวนี้ เราผ่านเรื่องใหญ่ๆมาแล้ว 2 เรื่องคือ

1. ลักษณะคณะ 2. ลักษณะสัมผัส

ต่อไปนี้จะเป็นการทบทวน ขอให้อ่านกาพย์ยานีข้างล่างนี้ละ

" รอนรอนอ่อนอัสคง	พระสุริยงเย็นยอแสง
ขวางคังน้ำครึ่งแคง	แดงเมฆเขาเงาเมรุธร
ลิ่งค่างครางโครกครอก	ฝูงจิ้งจอกออกเท่าหอน
ชะนีวีเวกวอน	นกทกรอนนอรังเวียง
ลูกนกยกปีกป้อง	อ้าปากร้องซ้องแซ่เสียง
แม่นกยกปีกเคียง	เสียงลูกอ่อนป้อนอาหาร "

(มূলบทบรรพกิจ : พระยาตรีสุนทรโวหาร)

จงเขียน ✓ หน้าข้อถูก และเขียน X หน้าข้อที่ผิด

- 1. จำนวนบททั้งหมดมี 3 บท.
- 2. จำนวนวรรคทั้งหมดมี 12 วรรค.
- 3. " ชะนีวีเวกวอน " ชะนี นับเป็น 2 คำ.
- 4. " พระสุริยงเย็นยอแสง " มี 7 พยางค์ แต่นับเป็น 6 คำตามลักษณะบังคับคณะของกาพย์ยานี.

เฉลย...

1.

2.

3.

4.

ก.42 จากตัวอย่างใน ก.41 จงหาคำสัมผัสสนอกมาอีก 2 คู่ต่อจากที่ครู
ได้หาไว้บ้างแล้ว

1. อัสคิง-สุรียง 2. แสง-แดง 3. เมรุชร-หอน
4. ครอก-จอก 5. หอน-วอน 6. เรียง-เสียง
7.-..... 8.-.....

เฉลย... 7. ป้อง-ร้อง 8. เสียง-เคียง.

ก.43 จงเขียน ✓ หน้าข้อที่ถูก และ เขียน X หน้าข้อผิด

-1. กาพย์ยานีทั้ง 3 บทมีทั้งสัมผัสสนอกและสัมผัสใน
.....2. คำว่า " ออน " สัมผัสกับ " อัสคิง " นับเป็นสัมผัสสระ
.....3. " ค่างครางโครกครอก " ล้วนเป็นสัมผัสในทั้งสี่
.....4. " นกกร่อนนอน " มีสัมผัสสระอยู่ถึง 2 คู่
.....5. คำว่า " เมรุชร-หอน-วอน " ล้วนเป็นสัมผัสสนอก

เฉลย... ✓ 1.

X 2.

✓ 3.

✓ 4.

✓ 5.

ก.44 นักเรียนทำถูกหมดทุกข้อใช้ไหม คีมาก
เป็นอันว่านักเรียนเรียนจบหน่วยที่ 1 แล้ว ซึ่งว่าด้วยเรื่อง
" ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภทกาพย์ "
เหนื่อยไหม...
แต่ก็สนุกใช้ไหม...
ครูขอให้นักเรียนพักผ่อนอิริยาบถ ด้วยวิธีการอ่านกาพย์สนุกๆ
สักเรื่องหนึ่ง เวลาอ่านจะเคาะจังหวะไปด้วยก็ได้นะ
แล้วเดี๋ยวเราจะได้เรียน หน่วยที่ 2 ซึ่งว่าด้วยเรื่อง
" ลักษณะของกาพย์ 3 ชนิด อันได้แก่ กาพย์ยานี, กาพย์ฉบัง,
กาพย์สุรางคนางค์ " ต่อไป

" จอมเจ้าเขาไกรลาส ตื่นจากอาสน์เทพประหม
นางแมนแสนสนม ต่างระงมขับประโคม
คนตรีมีสนั่น บันลือลิ้นครั่นครั่นโครม
บรรเลงเพลงบรรโลม ประνομโน้มกำหนดชม
เข้าที่ศรีสนาน สุขคนธ์ธารประทีนดม
ไปรยปรายสุทร่ายพรหม ระรื่นรมย์สรายุใจ "
(พระยาอุปกิตศิลปสาร)

ก็เป็นอันว่าจบบทเรียน หน่วยที่ 1 แล้ว
นักเรียนพักได้.

แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน (Post-test)

หน่วยที่ 1 : " ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภท กาพย์ "
จงขีด X ทับตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกต้องที่สุด (แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงคำตอบเดียว)

1. คำว่าไวยากรณ์ที่ว่าด้วยลักษณะของคำประพันธ์ร้อยกรองต่างๆ มีชื่อว่าอะไร

ก. อักษรวิธี	ข. วจิวิภาค
ค. วากยสัมพันธ์	ง. ฉันทลักษณ์
2. สัมผัสที่กรีกเพิ่มเติมขึ้นทีหลังเพื่อให้ไพเราะนั้น หมายถึง

ก. สัมผัสนอก	ข. สัมผัสนอกชนิดสัมผัสสระ
ค. สัมผัสใน	ง. สัมผัสนอกชนิดสัมผัสอักษร
3. ข้อใดที่ไม่มีสัมผัสในเลย

ก. "เสียงเซียงจากกรวีรวัติ"	ข. "ตาอบบงเล่ห์เส่นหา"
ค. "ไม่เข็ดหรือไรใจเรา"	ง. "อยากบอกว่าใจรักมาก"
4. จงเลือกคำที่กำหนดให้ในข้อข้างล่างนี้ เติมลงในกาพย์ให้ได้ใจความสมบูรณ์
และถูกต้องตามข้อบังคับเรื่องสัมผัสนอกของกาพย์ยานี

" น้าธารสี่เซียวเซียว ปลาเป็น _____ วายพรุพัน
รายเรียงเคียงคู่กัน แต่พื่อผู้เดียวคาย "

(กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

ก. หมู	ข. เสียว
ค. ทุ	ง. เกลียว
5. ข้อใดในกาพย์ที่เป็นทั้ง สัมผัสสระและสัมผัสอักษรอยู่ในคู่เดียวกัน

" ปีกฟ้าควยฝ่ามือ	จะมิดหรือ...อพิถึง
ความคิดอย่างสังคัง	มันน่าโห...เอาหุยฮา "
(จิตร ภูมิศักดิ์)	
ก. ปีก-มิด	ข. มือ-หรือ
ค. ฟ้า-ฝ่า	ง. โห-หุย

6. ข้อใดที่มีจำนวนคำทั้งหมด 10 คำ
 - ก. "น้ำลดยังหยั่งถึง ใจลึกซึ่งสุดหยั่งยล"
 - ข. "ลมรักแห่งทุ่งหญ้าหาดลงกรณ ผ่านซีพร่อนผิดหวัง .. ก็ยังเย็น"
 - ค. "ไว้ปากไว้วากยวาที ไว้วงศ์กวี"
 - ง. "ฉันจำได้ สมเด็จพระสังฆราชโรวันให้เฝ้า"
7. ข้อใดที่มี 3 วรรค
 - ก. "อาบน้ำหน้าหนาว ยัดพราวขาวแป้ง กระแจะจันทน์แดง แข่งขับอัปสร"
 - ข. "เสียดຍ່อยยอยศึใคร ท้วหล้า"
 - ค. "ไอแม่ศรีสวยสะเจ้าประแบ้ง หมสี้แดงควยไหมสไบเฉียง"
 - ง. "จะเรียนอะไร จะถูกหทัย เพราะใจประสงค์"
8. อ่านกาพย์บทนี้จบ แล้วโคลงอะไร

" สীগายฝ้ายแซมแกมขน คำบ้างค่างปน
กระเลี้ยวเหล่าเหลือองแดงพรรณ "

(กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

 - ก. ได้ความสมจริง
 - ข. ได้เห็นสีสันท่างๆของกาย
 - ค. ได้อารมณ์เสที่อนใจ
 - ง. ได้อารมณ์รัก
9. ข้อใดที่มีแต่สัมผัสในชนิดสัมผัสอักษร
 - ก. ชำเลืองเปื้องตาชาย
 - ข. คอบรสพจน์วาที
 - ค. เจ้าโฉมฉายของพี่
 - ง. ผนฐกูไบข่าว
10. กาพย์ที่ยกมานี้มีกี่วรรค

" ออย่าดูเยี่ยงกับ กินแล้วซอนซบ อยู่ในสระบัว
เกสรบัวหลวง ร่วงลงตรงหัว บัญกลินบัว ว่าหอมจร
ดูเยี่ยงแมลงดู เดียวฉินบินดู เทียวกินเกสร
พานพบประทุม ช่วยขุมบวร คลึงเกล้าเกสร ภูรชชมเชย "

(ปดม ก กา หักอ่าน)

 - ก. 5 วรรค
 - ข. 7 วรรค
 - ค. 10 วรรค
 - ง. 14 วรรค

คำตอบแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน (Post-test) หน่วยที่ 1

"ลักษณะบังคับของร้อยกรองประเภท กาพย์"

- ข้อ 1. ง ฉันทลักษณ์
- ข้อ 2. ค สัมผัสใน
- ข้อ 3. ง "อยากบอกหัวใจรักมาก"
- ข้อ 4. ง เกลียว
- ข้อ 5. ค ฟ้า-ผ้า
- ข้อ 6. ค "ไว้ปากไว้วากยวาที ไว้วงศ์กวี"
- ข้อ 7. ง "จะเรียนอะไร จะถูกหทัย เพราะใจประสงค์"
- ข้อ 8. ข ได้เห็นสีสันต่างๆของกาย
- ข้อ 9. ค "เจ้าโณมนายของพี่"
- ข้อ 10. ง 14 วรรค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

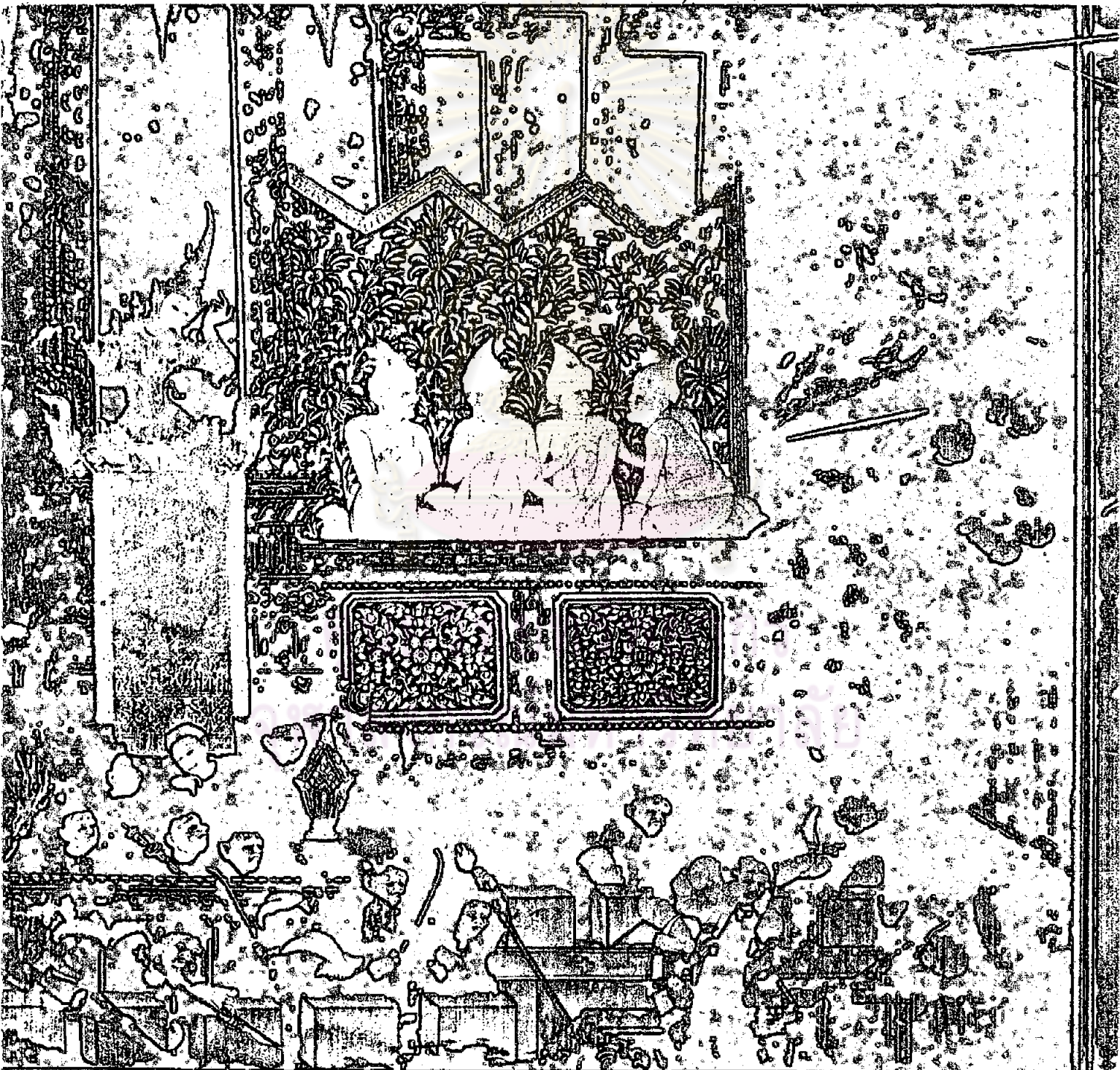
ภาพย

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หน่วยที่ ๒

ลักษณะภาพย ๑ ชนิด :

- ๑ ภาพยานี ๑๑
- ๒ ภาพยดบัง ๑๖
- ๓ ภาพยสร้างคนางศ

5. กาพย์ที่ยกมามีชื่อว่าอะไร

" ศึกใหญ่ใครจะพยายาม รบเร้าเอาตาม

กำลังก็หนักนักหนา

จำจกหักด้วยปัญญา รอก่อนผ่อนหา

อุบายทำลายมูตควม "

(สามัคคีเภทคำฉันท์ : ชิต บุรทัต)

ก. กาพย์ยานี

ข. กาพย์ขับไม้

ค. กาพย์ฉันท์

ง. กาพย์ห่อโคลง

6. จงเลือกคำในข้อข้างล่างนี้ เติมลงในกาพย์ให้ได้ใจความถูกต้องตามลักษณะ
บังคับสัมผัสของกาพย์ชนิดนี้

" หญิงไทยกล้าหาญชาญณรงค์ ที่อ้างนี้ _____

นักวีระเยี่ยมเทียมชาย "

(ฉันท์ย่อเกียรติชวามครราชสีมา)

ก. ฤา

ข. เป็น

ค. วจงศ์

ง. มี

7. กาพย์ฉันท์ 1 บทมีจำนวนคำเท่าไร

ก. 10 คำ

ข. 16 คำ

ค. 18 คำ

ง. 20 คำ

8. กาพย์ที่ยกมานี้คือกาพย์อะไร

" ครั้นว่าใหญ่กล้า ฟิงให้แสวงหา ทรัพย์สิ้นเงินทอง

ทำนาทำไร่ ใจตรึกนึกบอง ให้มีเงินทอง สิ่งของบริวาร "

ก. กาพย์สุรางคนางค์

ข. กาพย์ขับไม้

ค. กาพย์ฉันท์

ง. กาพย์ยานี

9. กาพย์สุรางคนางค์ 1 บท มีกี่วรรค

ก. 2 วรรค

ข. 3 วรรค

ค. 5 วรรค

ง. 7 วรรค

10. สัมผัสบังคับของกาพย์สุรางคนางค์ มีกี่แห่ง

ก. 2 แห่ง

ข. 3 แห่ง

ค. 4 แห่ง

ง. 5 แห่ง

คำตอบแบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียน (Pre-test) หน่วยที่ 2
 "ลักษณะภาพย์ 3 ชนิด ; ยานี้ 11, ฉมัง 16, สุรางคนางค์ 28"

- ข้อ 1. ค ภาพคือบทร้อยกรองชนิดหนึ่งที่แต่งไ้ง่าย, มีจังหวะ, มีกฎเกณฑ์ต่างๆตามข้อบังคับที่ว่าด้วยภาพย์ ในตัวรา ฉันทลักษณ์.
- ข้อ 2. ง ภาพย์สุรางคนางค์, ภาพย์ยานี้, ภาพย์ฉมัง
- ข้อ 3. ง ภาพย์ยานี้
- ข้อ 4. ข 2 บท
- ข้อ 5. ค ภาพย์ฉมัง
- ข้อ 6. ค วงศ์
- ข้อ 7. ข 16 คำ
- ข้อ 8. ก ภาพย์สุรางคนางค์
- ข้อ 9. ง 7 วรรค
- ข้อ 10. ค 4 แห่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 2 : ลักษณะกาพย์ 3 ชนิด

" กาพย์ยานี 11, กาพย์ฉกบึง 16, กาพย์สุรางคนางค์ 28. "

112

ก.45 สิ่งที่จะได้เรียนในหน่วยที่ 2 นี้เป็นเรื่องราวของกาพย์โดยเฉพาะ จะไม่มีร้อยกรองชนิดอื่นที่ไม่ใช่กาพย์มาปนเลย
ก่อนอื่นมารู้จักกับคำว่า "กาพย์" ก่อนดีไหม

คำว่า กาพย์ มาจากคำในภาษาบาลีและสันสกฤตว่า กาวุย หรือ กาวุย แปลว่า "เหล้ากอกแห่งกวี" หรือ "คำที่กวีได้ร้อยกรองไว้" แต่ "กาพย์" ในที่นี้ หมายถึงบทร้อยกรองประเภทหนึ่ง

ก.46 ในหน่วยที่ 1 นักเรียนได้รู้จักชื่อกาพย์ไปบ้างแล้ว เช่น กาพย์ยานี และ กาพย์ฉกบึง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกาพย์ที่นิยมใช้แต่งในภาษาไทยมีถึง 5 ชนิด คือ กาพย์ยานี, กาพย์ฉกบึง, กาพย์สุรางคนางค์, กาพย์ห่อโคลง, กาพย์ขับไม้ห่อโคลง
แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เราจะเรียนเพียง 3 ชนิดก็พอแล้ว ซึ่งได้แก่ 1.กาพย์ยานี 2.กาพย์ฉกบึง 3.กาพย์สุรางคนางค์

ก.47 เรามาลองดูกาพย์ชนิดแรก ที่ชื่อว่า กาพย์ยานี 11 กันก่อน

ตัวอย่าง: " กาพย์ยานีล่านำ ลีบเอ็ดคำจำอย่าคลาย

วรรคหน้าห้าคำหมาย วรรคหลังหกยกแสดง

ครูลุ่หนั้น มีสำคัญอย่าระวาง

สัมผัสต้องจักแจจ ให้อูกต้องตามวิธี "

(กำชัย ทองหล่อ)

ก.48 ขอให้สังเกตแผนผังของภาพยยานี้ประกอบด้วย จะได้เข้าใจยิ่งขึ้น

ก.49 ลักษณะบังคับในการแต่งร้อยกรองประเภท "ภาพย" มี 2 อย่าง
 ดังที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วในหน่วยที่ 1 คือ อะไรบ้างนะ ใช่แล้วคือ

1. ลักษณะบังคับคณะ

2. ลักษณะบังคับสัมผัส

ภาพยยานี้ ก็มีลักษณะบังคับ 2 ประการนี้เช่นกัน

ต่อไปนี่คือแผนผังภาพยยานี้แสดงลักษณะคณะ ขอให้นักเรียน
 พิจารณาอย่างถี่ถ้วน เเลยนะ

ก.50 สรุปได้ว่า ภาพยยานี้ 1 บทมี.....บาท.

ในแต่ละบาทมี 2 วรรค และมี 11 คำ.

ดังนั้น ภาพยยานี้ 1 บทมี.....วรรค และมี.....คำ.

เฉลย... 2 บาท.

4 วรรค และมี 22 คำ.

ก.54 นักเรียนคงจำคาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ได้ใช่ไหม คราวนี้ครูจะให้
 คำมา 4 คำ แล้วนักเรียนก็เลือกคำเหล่านี้ เติมลงในช่องว่าง ให้ออกต้องตาม
ลักษณะบังคับสัมผัส และมีใจความไพเราะ ให้ออกตามบทพระนิพนธ์ถวายนะ
คำที่กำหนดให้ : ชล, สลณ, สักว, งอน.

"พระเสด็จโดยแค้น.....	ทรงเรือคันทงามเจ็ดฉาย
กิ่งแก้วแพรวพรณราย	พายอ่อนหยับจับงาม.....
นาวาแน่นเป็นชนัด	ล้วนรูป.....แสนยากร
เรือร้วทิวธง.....	สาครลั่นครั่นครั่นฟอง"

เฉลย "พระเสด็จโดยแค้นชล

กิ่งแก้วแพรวพรณราย	ทรงเรือคันทงามเจ็ดฉาย
นาวาแน่นเป็นชนัด	พายอ่อนหยับจับงาม <u>งอน</u>
เรือร้วทิวธง <u>สลณ</u>	ล้วนรูป <u>สักว</u> แสนยากร
	สาครลั่นครั่นครั่นฟอง"

ก.55 กาพย์เป็นบทประพันธ์ที่แต่งง่ายดีจริง แต่จะแต่งให้มีความไพเราะนั้น ไม่ง่ายนัก
 จะเห็นได้จากวรรณคดีประเภทกาพย์มีน้อยกว่าบทประพันธ์ประเภทอื่นๆ
 บทเห่เรือต่างๆที่แต่งถวายกาพย์ อ่านแล้วได้ภาพพจน์, ไพเราะทั้งรสคำ ครูเข้าใจ
 ว่านักเรียนที่เคยเรียนมาแล้ว พอจะจำได้ใช่ไหมว่า :
 บทเห่เรือ(ชมกระบาวนเรือ, ชมปลา, ชมไม้, ชมนก)นั้น เป็นพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้า
 ธรรมาธิเบศร์หรือเจ้าฟ้ากุ้ง ส่วน
 บทเห่เรือ(ชมเครื่องคาวหวาน, ชมผลไม้, ชมพระนคร)นั้น เป็นพระราชนิพนธ์
 ของใคร.....

เฉลย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรือ รัชกาลที่ 2.

ก.56 ภาพยานี้ นิยมแต่งเป็นบทสวด, บทเห่เรือ, บทพากย์โขน และตอนที่ เป็น
พรรณาวาหาร, ตอนขมสิ่งต่างๆ, หรือตอนโตกเกร้าครว้ครวญ เช่นตอน
ที่พระรามครว้ครวญกับศพนางสีดา โดยที่ไม่ทราบว่าที่แท้คือนางเบญจกาย
ทำตายลายน้มา

กวีบรรยายตอนนี้ได้อย่างซาบซึ้งกินใจเหลือเกิน คือ:-

" พระกำลังสลกเสือก พระพักต์เผือกคลงโรยแรง .
พระวรกายก็เย็นแสง สยงเส้นพระโศมา
สิ้นเสียงก็สิ้นสิ่ง และสิ้นทั้งพระเชพา
เหือกแห่งพระกัณฐา พระนัยน์เนตรก็หลับลง "

(ภาพนางลอย : ร.2)

ขอให้สังเกตการเลือกเพี้ยนถ้อยคำในภาพน้างลายน้ เราอ่านแล้ว
ไคร่สคำที่ไพเราะและประทับใจใช่ไหม
นั่นเป็นเพราะกวีมี สัมผัสอะไรในทุกรวรรค.....

เฉลย... สัมผัสใน.

ก.57 สัมผัสนอกต่างกับสัมผัสใน ดังนี้:-

สัมผัสนอก	สัมผัสใน
1. เป็นสัมผัสบังคับ 2. ใช้สัมผัสสระเท่านั้น 3. เป็นสัมผัสระหว่างวรรค หรือระหว่างบท 4. ขึ้นอยู่กับลักษณะบังคับของ ร้อยกรองชนิดนั้นๆ	1. ไม่ใช่สัมผัสบังคับ 2. ใช้ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร 3. เป็นสัมผัสภายในวรรค 4. ไม่ต้องขึ้นกับลักษณะบังคับ ของร้อยกรองชนิดนั้นๆแต่อย่างใด

ก.58	จงเขียน X ทับตัวอักษรในข้อที่มีคำสัมผัสสนอก ข้อที่ไม่มีก็ ไม่ต้องเขียนนะ
ก.	"จันทร์ของสองแสงพราย ดวงน้อยกว่าหนานวลผจง"
ข.	"เกิดมาเป็นชาวไทย ต้องทำใจเป็นทหาร"
ค.	"เสวยรมย์สมบัติที่ ในสิมพลีเกษมสันต์"
ง.	"เหมือนพี่กับแก้วตา โลกวอดกันวันสงกรานต์"

เฉลย

ก.

~~ข.~~

~~ค.~~

ง.

ก.59	จงเขียน ☒ หน้าข้อที่ถูกและเขียน X หน้าข้อที่ผิด
	ต่อไปนี้โปรดสังเกต <u>สัมผัสใน</u> ในกาพย์
	"เอวออนช่อนองค์ หาไหนไม่เทียบทัน สวยสุดพุกจีบจิ้น ทั้งวังเขาซังนัก
	โหมมองค์ทรงสาวสวรรค์ ขวัญเนตรพินนารัก เจ้ามีศีลที่มีศักดิ์ แต่พี่รักเจ้าคนเดียว"
	(จาก บทเหศวรวิญญู: เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์)
.....1	เอว-ออน, เทียบ-ทัน เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสอักษร
.....2	สุด-พุก, วัง-ซัง เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสสระ
.....3	มีศีล-มีศักดิ์ เป็นทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร
.....4	รัก-เจ้า เป็นสัมผัสสระ

เฉลย

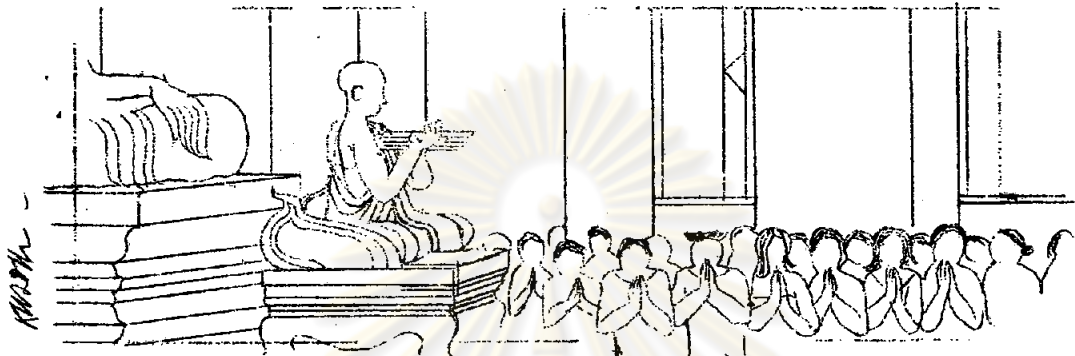
.....1

.....2

.....3

.....4 ~~X~~

ก.60

ดูภาพแล้ว ก็ขอให้อ่านกาพย์ต่อไปนี้

"พระเทศน์เสียงเจ็ดยแจ้ว
คติธรรมที่เคื้อนใจ	ไม่ซึมซาบอาบวิญญูณ
ยามโคประสบทุกซ์	สิ้นความสุขนองน้ำตา
เสียงพระเทศนา	แทงใจคำสำนักคน"

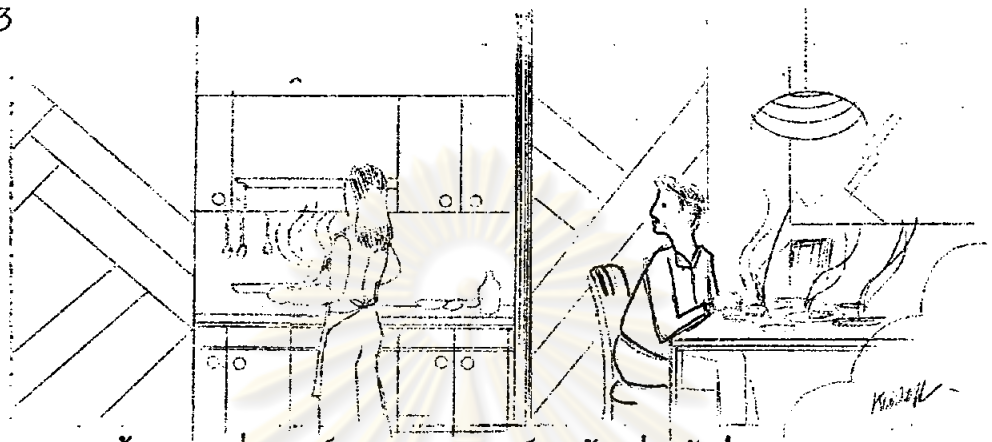
(ศึกษาภาค : ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

นักเรียนเห็นแล้วใช่ไหมว่า กาพย์ยานี 2 บทนี้ ซากไป 1 วรรค
 ดังนั้นครูจึงขอให้เลือกมา 1 วรรคจากที่บรรจุอยู่ในกรอบต่อไปนี้
 โดยเขียน ล้อมรอบข้อที่นักเรียนเลือก

ก. รับฟังแล้วมีสุขใจ
ข. ผ่านหูแล้วดับหายไป |
|---|

เฉลย... ข. ผ่านหูแล้วดับหายไป

ก.63

รูปภาพแล้ว ลองใส่อารมณ์กวีพรรณนาภาพย่นข้างลงนี้ ทอจากครูคือดีกับท.เถอะ

"พี่แสนจะหลงไหล
นงนาฏหมั้นฉีกปรี๊ด

ทั้งน้ำใจและน้ำมือ
เข้าครัวเล่าทุกเช้าเย็น

.....
....."

ก.64 หน้อยๆ โง่ม. แต่งเสร็จแล้วลองอ่านคู่สักเที่ยว ว่าใจความสัมพันธ์กันก็หรือเปล่า
เกณฑ์ในการตรวจ - ลักษณะคณะใน 1 บทมี 2 บาท 4 วรรค 22 คำนะ

- เนื้อความที่แต่งเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกิน, การประกอบอาหาร ฯลฯ

- สัมผัสบังคับในคำสุดท้ายของวรรคแรก จะต้องสระเสียงเดียวกัน และสัมผัสไปยังคำที่ 1 หรือ 3 ในวรรคที่ 2 ซึ่งของที่ครูแต่ง คือสระไอ."

- สัมผัสบังคับอีกแห่งคือคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 มาดูบทที่ครูแต่งถือเป็นแนวดีแล้วกันนะ

"พี่แสนจะหลงไหล
นงนาฏหมั้นฉีกปรี๊ด

ทั้งน้ำใจและน้ำมือ
เข้าครัวเล่าทุกเช้าเย็น

แกงส้ม, ต้มยำไก่
อีกหนอยเจ้าจะเห็น

ไขยักใส่, ลูกชิ้นเอ็น
พ็อนเป็นเซ่นหมูทอน"

ก.68 ขอให้เริ่มสังเกตการจักรวรรค และจำนวนคำ ของกาพย์ฉันทน์ที่นักเรียนได้
เคยเรียนมาแล้ว จากเรื่องฉันทน์ย่อเกียรติชาวนครราชสีมา

" ข้าขอโอกาสกล่าวลาร ยกคุณนงคราญ
ในครอบครัวชาติชาวไทย
กล่าวหาญช่วยชายชิงชัย มิให้ชาติใด
ชิงก้าวเป็นเจ้าของสยาม
เกียรติคุณระบือลือนาม ไปเสื่อมไปทรม
เป็นศักดิ์สง่านารี " (พระยาอุปกิตศิลปสาร)

จงเติมคำลงในช่องว่างให้ได้ความสมบูรณ์

" กาพย์ที่ยกมานี้มีชื่อว่า.....ซึ่งมีจำนวนวรรคทั้งหมด.....วรรคและ
มีจำนวนบททั้งหมด.....บท, มีจำนวนบาททั้งหมด.....บาท "

เฉลย..." กาพย์ฉันทน์ 16, มี 9 วรรค, มี 3 บท, มี 3 บาท "

ก.69 จงเขียน ✓ หน้าข้อที่ถูก เขียน ✗ หน้าข้อที่ผิด

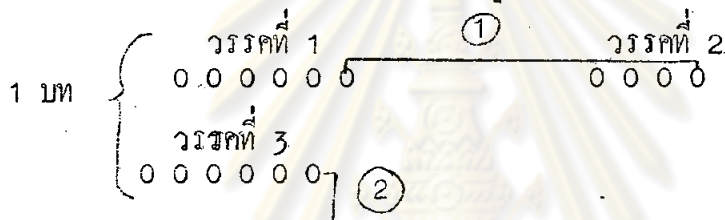
- ก. "ข้าขอโอกาสกล่าวลาร" และ " ในครอบครัวชาติชาวไทย"
มี 6 คำเท่ากัน
- ข. วรรคที่ 2 ของแต่ละบทจะมีเพียง 5 คำ
- ค. ที่เรียกว่ากาพย์ฉันทน์ 16 เพราะมีจำนวนคำ 16 คำในแต่ละ
บทและบาท

เฉลย... ✓ ก.
 ✗ ข.
 ✓ ค.

ค.70 เกงมาก ถูกทุกข้อ, สำหรับคนที่ตอบผิด ลองพลิกกลับไปทำความเข้าใจอีกสักครั้งนะ ถ้าเข้าใจแล้วก็มาเรียนกันต่อ

ที่นี้เราจะมาดูเรื่องสัมพันธ์นอก ซึ่งเป็นสัมพันธ์บังคับ มาดูซิว่าภาพยนต์บังคับมีสัมพันธ์นอกกี่แห่ง...มี 2 แห่งเท่านั้นแหละคือ:-

1. คำสุดท้ายของวรรคแรก สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2
2. ถ้าแก่หลายบท คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ในบทแรก จะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคแรกในบทต่อไป. ขอให้ดูแผนผังประกอบเลยนะ

ค.71 อ่านภาพยนต์บังคับเพราะสัก 2 บทสุดท้ายใหม่

"ลมโชยชวนชื่นรื่นรมย์ รื่นรสคำคม

ชอกแคะเขี่ยกรรณหรรษา

หมสูลู่ทุกซอกสรวงสา สร้างสิ้นวิญญา

เพราะชอกเขาวลัดถิ่นรวมสม "

(จาก ภาพยนต์พระไชยสุริยา ของ สุนทรภู่)

มาทดสอบกันก่อน ว่านักเรียนเข้าใจเรื่องสัมพันธ์นอกอันเป็นสัมพันธ์บังคับ จะเขียนคำสัมผัสบังคับของภาพยนต์มาให้อีก 3 คู่ ขอให้เริ่มจากบทแรกนะ

- 1.....กับ.....
- 2.....กับ.....
- 3.....กับ.....

เฉลย 1. รื่นรมย์ กับ คม 2. หรรษา กับ สรวงสา 3. สรวงสา กับ วิญญา.

ก.72 นักเรียนได้เคยอ่าน บทพากย์เอราวัณของ ร.2มาแล้วใช่ไหม
 จึงมาทำแบบฝึกหัดช่วยความจำเสียก่อน ครูจะให้คำมา 4 คำ แล้วนักเรียน
 ก็เลือกเติมลงในที่เว้นว่างไว้ให้ โดยให้ถูกต้องตามสัมผัสบังคับของกาพย์มัทรีนะ
 คำที่กำหนดให้ : โสภา, อมรินทร์, พรรณ, งา.
 "อินทรชิตบิภักดิ์เบือนกายยืน เหมือนองค์.....
 ทรงคชเอราวัณ
 ช้างนิมิตฤทธิ์แรงแข็งขัน เมื่อดวงมิว.....
 สีสั่งขั้สะอากโอฟาร
 สามสิบสามเคี้ยว..... เคี้ยวหนึ่งเจ็ด.....
 กิ่งเพชรรัตนรูจี "

เฉลย เหมือนองค์อมรินทร์, เมื่อดวงมิวพรรณ, สามสิบสามเคี้ยวโสภา, เคี้ยวหนึ่งเจ็ดงา

ก.73 กาพย์มัทรีนิยมแต่งตามลำพังบ้าง เช่น บทสวดต่างๆ, บทพากย์โขน, นิทาน, และ
 บทไหว้ครู ต่อไปนี้ครูจะให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างบทไหว้ครูที่แต่งโดยกาพย์มัทรี
 "ข้าฯขอขมากรอัญชลี ไตรรัตนูจี
 สรรณะพระพุทธรศาสนา
 นบพระสยามเทวา- ธิราชรักษา
 ชาติไทยให้อยู่ยืนยง
 นบบรรพบุรุษไทยทะนง พลีชีพประสงค์.
 พิทักษ์เอกราชชาติไทย "

(จาก ไทยรำลึกค่าภพย์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)
 แสดงว่า บทไหว้ครูนั้น เราจะแต่งโดยใช้กาพย์.....ก็ได้.

เฉลย กาพย์มัทรี 16.

ก.74 ภาพยนต์มึงที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ โฟเราะมาก บรรยายถึงสี่สันของอัญมณี
ต่างๆ กวีเล่นคำสัมผัสใน ลองอ่านดูสักทีวนะ

" สีสลับยะยับพรรณอำพัน เหลืองหลากกาฏจน
และขาวคือเพชรรัศมี
 เชียวคูเวจรูยมณี แดงคังรังสี
 บัทมราชรังฉาน
 ขาวคือคคณาคลอุฟาร คำอุจนิลกภาพ
 และม่วงคือโกเมนหมาย "

(สมุทโฆษคำฉันท์ : กรมพระปรมาธิบดีชิโนรส)

- ก.75 จากภาพยนตร์มึงใน ก. 74 จงเขียน ✓ หน้าข้อที่ถูกและเขียน X หน้าข้อผิด
- ก. "เหลืองหลากกาฏจน" คำที่ขีดเส้นใต้อ่านว่า กาน-จะ-นะ
 - ข. "ขาวคือ-เชียวคู-ขาวคือ" เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสอักษร
 - ค. "อุฟาร-นิลกภาพ" เป็นสัมผัสนอก
 - ง. ภาพยนตร์มึงมี 3 บท, 3 บาท.

เฉลย...

X ก. ✓ ข. ✓ ค. ✓ ง.

ก.76 "กวีที่เป็นพระภิกษุ" นักเรียนทราบใหม่ว่าเป็นฉายาของใคร ลองทายซิ
ใช่แล้ว... คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมาธิบดีชิโนรส
ท่านเป็นรัตนกวีพระองค์หนึ่ง บทร้อยกรองแต่ละบทของพระองค์ท่านล้วน
เล่นคำ, มีลีลา, มีสัมผัสใน, ให้ปรัชญาชีวิตและโฟเราะมาก พิธีพิถันแม้การ
เลือกเฟ้นคำมาดีสิ้นสกฤตมาปรุงแต่ง.

ก.77 ครูจัดทำตัวอย่างภาพย่นบังของกรมพระปรมาธิบดีชินโรสมาให้นักเรียน
พิสูจน์ความไพเราะสะก 2 บท ให้สังเกตการนับคำไปด้วยนะ

" หอยุทธเย้ยยุทธชายี เยี้ยวราชอวี

จะรอนคือรอนคนตาง

ไชยสินธุพิศาลซึ่งสุดทาง สิ้นครว้าง

แลเวียคสุเมรุแมนเมือง "

(สรรพสิทธิ์คำฉันท์)

คำที่ขีดเส้นใต้มีปัญหาไซ้ใหม่คือไม่ทราบแน่ชัดว่าจะต้องอ่านว่าอย่างไร

ก. ไชยสินธุ ปกติอ่านได้ 2 อย่างคือ 1.อ่านว่า "ไช-ยะ-สิน-ธุ"
2.อ่านว่า "ไช-ยะ-สิน" แต่ในที่นี้ต้องอ่านว่า"ไช-ยะ-สิน"แต่ออกเสียง
"ยะ"เบาๆลดครึ่งเสียง เพื่อจะได้นับเป็น 2 คำถูกต้องตามลักษณะคณะ
ของภาพย่นบัง จึงต้องอ่านว่า "ไช (ยะ) สิน"

ข. พิศาล ปกติอ่านว่า"พิ-सान" แต่ในที่นี้ต้องลดเสียง "พิ" ลงครึ่ง
เสียง เพื่อจะได้นับเป็น 1 คำถูกต้องตามลักษณะคณะของภาพย่นบัง
จึงต้องอ่านว่า " (พิ) สาน"

ค. เพราะฉะนั้นคำว่า "สุเมรุ" ซึ่งตามปกติอ่านได้ 2 อย่างคือ
1.อ่านว่า" สุ-เม-รุ " และ 2.อ่านว่า" สุ-เมน " แต่ในที่นี้ต้อง
อ่านว่า.....และนับเป็น..... คำถูกต้องตามลักษณะคณะภาพย่นบัง.

เฉลย... อ่านว่า สุ-เมน, นับเป็น 2 คำ.

ก.78. ก่อนจะจบเรื่องกาพย์ฉันท์ เราจะมาทบทวนกันอีกสักครั้งนะ เอ้า...ลองอ่านนะ

“ว่าเป็นธรรมเนียมเปรี๊ยะมา ออย่าหลุกฐูมา
 อภิวัตไหว้พระอาจารย์
 เล่าจบมนอบกราบกราน วันทาอาจารย์
 ให้ไหว้กราบกรานกระดานครู
 ออย่าทำย่าเหยียบลบหลู่ เคารพจนครู
 ชันชูชันไล่เกษี
 อุตสาห์บูชามาลี เป็นประเพณี
 ที่ท่านแตกอนสอนมา”

(จาก ประถม ก. กา หักอ่าน)

ก.79. อ่านแล้วยัง... เพราะอะไร ได้คิดเตือนใจด้วยอะไรใหม่ก็ตอบคำถามเลยนะ

1. กาพย์จากประถม ก. กา หักอ่าน มีทั้งหมดกี่บทและกี่บาท.....
2. ย่า-เหยียบ, ลบ-หลู่ เป็นสัมผัสในชนิดอะไร.....
3. คำว่า“กระดาน” นับเป็นกี่คำ.....
4. “ที่ท่านแตกอนสอนมา” คำที่ขีดเส้นใต้เป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสสระ และเสียงสระ
 ที่สัมผัสกันคือเสียงสระอะไร และมี น เป็นตัวสะกดกใดหรือไม่.....
5. เกษี-มาลี-ประเพณี เป็นสัมผัสบังคับหรือไม่.....
6. ข้อคิดที่ได้จากกาพย์ประถม ก. กา หักอ่าน คืออะไร.....

เฉลย 1. 4 บท 4 บาท.

2. สัมผัสอักษร

3. นับเป็น 1 คำ

4. ไช

5. เป็นสัมผัสบังคับ

6. ให้เคารพครูมาอาจารย์.

ก.80 นักเรียนแปลกใจใหม่ ที่ภาพยนตร์ 16 ช่วงล่างนี้ บางวรรคขาดหายไป
ไม่ต้องตกใจนะ วรรคที่หายไป ครูเก็บไว้ในที่แห่งหนึ่ง คือจักเรียงไว้
ในกรอบสี่เหลี่ยม ก. ดังที่เห็น

หน้าที่ของนักเรียนคือ เลือกหยิบเอาวรรคต่างๆในกรอบสี่เหลี่ยม ก.
นี้ มาเติมเข้าในบทร้อยกรองที่ว่าง ให้ได้ใจความถูกต้องเหมาะสม

- ก.
- ๑. ข้าวจี่มีจน
 - ๒. กอบกิจฉลิตผลพึงใจ
 - ๓. ทุกนาที่ที่ผานมา
 - ๔. จักมีกำไร

"เวลาเป็นของทุกคน
วันหนึ่งยี่สิบสี่นาฬิกา
..... เร่งรูราคา

.....
ชีวิตที่ลงทุนไป
หากใช้เวลาค่าควร "

(ศึกษาภาค : ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

เฉลย... "เวลาเป็นของทุกคน ข้าวจี่มีจน
วันหนึ่งยี่สิบสี่นาฬิกา
ทุกนาที่ที่ผานมา เร่งรูราคา
กอบกิจฉลิตผลพึงใจ
ชีวิตที่ลงทุนไป จักมีกำไร
หากใช้เวลาค่าควร"

ก.8: ในกรแต่งภาพย้งให้เพ ะนั้น คำสุดท้ายของวรรคทายของและบท
(คำที่ครูชี้คเส้นไต)นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญและจัตวา ตัวอย่างเช่น ..

“วันเดียวทำประโยชน์ยังดี	กว่าอยู่ร้อยปี
มิเป็นประโยชน์แก่ใคร (เสียงสามัญ)	
คนเก่งการงานชาญชัย	มีเกียรติเชื่อถือได้
มีวัยเจริญญฟูศรี (เสียงจัตวา)	
ชีพเชิกละเห็นเช่นนี้	แสวงการงานดี
มีประโยชน์แก่โลกโภคผล” (เสียงจัตวา)	

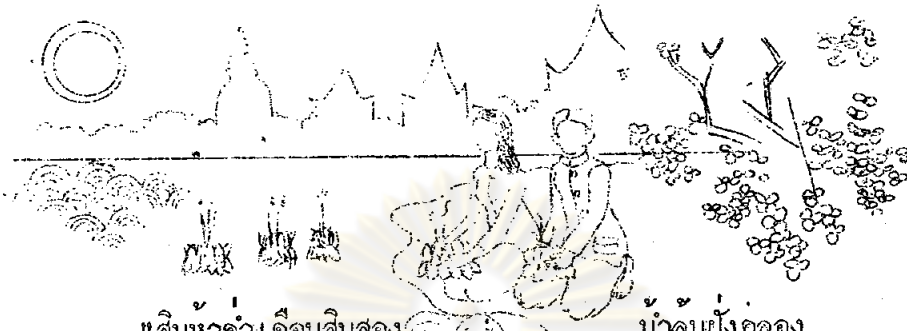
(จาก โคลงกลอนของครูเทพ เลม 3)

แต่บทที่ลงท้ายด้วยเสียงวรรณยุกต์อื่น(ที่มีใช้เสียงสามัญและจัตวา) ก็มีบ้าง
แต่ไม่ค่อยพบบ่อยนัก ตัวอย่างเช่น..

“ไปดำเก็บมะกล่ำตาหนู	จังหวัดอยุธยา
หางหนูหางหมาตาแจก (เสียงตรี)	
นกกะจอกกีนคอกซ์เหล็ก	ลูกหลานเด็กเล็ก
กงเตกบอนแตกแหกรั่ว (เสียงตรี)	
เวลา	
ลมผอยถูกตอยควยหมัด	กันอยู่ปักปัก
หมากัดเด็กเล่นหมากเก็บ (เสียงเอก)	
ที่อยู่ปลายนิ้วเรียกเล็บ	นั่งนานเป็นเหน็บ
จะเข็บตะขามตามถุช (เสียงเอก)	

(จากภาพย้งบีเบ็ดเตล็ดสำหรับสอนเด็ก)

ก.82

"สิบล้าค่าเคี่ยนสิบลอง
 ทานไปลอบกระหงที่ใด
 เขมยแ่งนังกล่าวเลาไซ
 แทงให้ไฟเวระเสนาะหุ
 ฟิงจว่าแ่งให้ครู
 ฌิกฎจะไคเเกิน
 ถลยคำสำนวนควรสร
 สัมผัสจักเจนให้คี่
 อยยาแ่งแบบขอไปที
 เข้า...เริ่มลงมือไคเลย"

น้ำคณฝรั่งกลอง
 ลองบทเป็นไร
 ใค่ใครจวญ
 สะกดกาวันคี่
 ึงใจเค็มที่

เรื่อง "ลอบกระหง"

ศูนย์วิทยพัทธยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(หมายเหตุ สำหรับคนที่แต่งไม่ออก เขียนไม่ได้สักวรรค ลองพลิกกลับไปดูแผนผัง
 ลักษณะบังคับบัพและสัมผัสของภาพย้ง 16 ก็ได้นี้นา...ไม่มีใครห้ามเลย.)

ก.83 ก่อนที่จะได้เรียนกาพย์ชนิดใหม่ ลองบอกครูซิว่าเราได้เรียนกาพย์อะไรไปบ้างแล้ว

1..... 2.....

เฉลย... 1.กาพย์ยานี 11 2.กาพย์ฉบัง 16.

ก.84 ครูจะยกตัวอย่างกาพย์มาสัก 2 ข้อ ให้นักเรียนเปรียบเทียบลักษณะแตกต่าง จากนั้นให้นักเรียนบอกชื่อกาพย์แต่ละชนิด

ก. "ยังอีกสองหญิง เยาวมาลัย ฟีนองนางพาล
นามพี่ท้าวเทพสตรี
สมญาผู้นองท้าวศรี- สุนทรนารี
นักกรมผู้หาญชาญชัย " (พระยาอุภัยทิศศิลปสาร)

ข. "ฝนตกไม่ทั่วฟ้า เป็นแหล่งหล้าในภูเขา
ไม่เย็นในอกเรา เพราะเพื่อนเคลาเจ้าอยู่ไกล
เรียนร่าน้ำตาตก อกร้อนรุ่มคังสุมไฟ
แสนคั่นถึงสายใจ เจ้าไกลสวาทนिरาศเรียม " (เจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์)

นักเรียนบอกแต่ชื่อกาพย์เท่านั้น

ก.....

ข.....

เฉลย... ก.กาพย์ฉบัง 16 ข.กาพย์ยานี 11

ก.85 ทอไปนี้ ขอให้เด็กเรียนตั้งใจไว้ให้ดี เพราะเราจะเริ่มเรียนภาพย่นชนิดใหม่
 ซึ่งค่อนข้างยาก แต่ไม่ยากนะ เอ้า... มาดูภาพที่อ่านพร้อมๆ กันเลย

"สุรางคนางค์ กำหนดคบทวาง ยี่สิบแปดคำ
 บทหนึ่งเจ็ดวรรค เป็นหลักพึงจำ วรรคหนึ่งสี่คำ แนะนำวิธี
 หากแต่งหลายบท จำต้องกำหนด บัญญัติจักษมี
 คำท้ายวรรคสาม ต้องตามวิธี สัมผัสกันก็ ท้ายบทกันแล"

(ของ กำชัย ทองหล่อ)

ไหน... นักเรียนลองทายซิ ภาพย่นชนิดใหม่นี้มีชื่อว่าอะไร

เฉลย... มีชื่อว่า ภาพย่นสุรางคนางค์ 28 . .

ก.86 เมื่อเริ่มเรียนภาพย่นชนิดใหม่ สิ่งที่เราควรระวังก่อนคือ ลักษณะบังคับคณนะ ซึ่งบัญญัติ
 ไว้ว่าดังนี้ "...บทหนึ่งมีบาทเดียว, บาทหนึ่งมี 7 วรรค, วรรคหนึ่งมี 4
 คำเท่ากันหมดทุกวรรค รวม 1 บทมี 1 บาท 7 วรรคและ 28 คำ จึงเรียกว่า
 "สุรางคนางค์ 28" และเนื่องจากบทหนึ่งมีเพียงบาทเดียว ฉะนั้นจะแต่งให้จบลง
 ในบทไหนก็ได้..."

ขอให้ดูแผนผังประกอบคณนะ

0 0 0 0	0 0 0 0	0 0 0 0	0 0 0 0	}	1 บท
0 0 0 0	0 0 0 0	0 0 0 0	0 0 0 0	}	1 บาท
0					หมายถึง 1 คำ

ก.87 เอาตะขันท่อไป นักเรียนควรรสังเกตุภาพสุรางคณางคที่ครูยกมานี้ เพราะให้
 แก่คิทางค่านการหาวิชาความรู้ใส่ตัว นับว่ามีประโยชน์มาก อ่านลึกเทียบนะ
 "แม่น้ำสุมี ยศคักสูงศรี เหลลวงศพงศา
 รูปทรงบงยั้ง ทุกสิ่งมีมา บรูวิชา นับว่าไม่คี่
 เหมือนคอกทองกวาว สีแดงแหววาว กลิ่นไอไม่มี
 เห็นแดงามเปล่า รสเร้าไม่มี กลิ่นหอมชฐี นับว่าคี่จริง"
 (จาก ประถม ก ตา หักอ่าน)
 ทอบครูชิวามีจำนวนบทและบาททั้งหมดเท่าไร และมีจำนวนวรรคทั้งหมดเท่าไร
 ทอบบท,บาท,.....วรรค

เฉลย... มี 2 บท, 2 บาท, 14 วรรค.

ก.88 รู้ลักระยะบังคับคณะไปแล้ว ก็ควรรู้ลักระยะบังคับสัมผัสของภาพสุรางคณางค
สัมผัสนอกของภาพสุรางคณางคมี 4 แห่งคือ
 1. คำสุดท้ายวรรคแรก สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สอง
 2. คำสุดท้ายวรรคที่สาม สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่ห้าและวรรคที่หกด้วย
 3. คำสุดท้ายวรรคที่สี่ สัมผัสกับคำที่ 2 วรรคที่ห้า
 4. หากแต่งหลายบท ให้คำสุดท้ายวรรคที่เจ็ด สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สาม
 ในบทต่อไปขอให้ดูแผนผังแสดงสัมผัสนอกได้เลย

- ก.89 ลองอ่านกาพย์ต่อไปนี้ แล้วสังเกต "สัมผัสนอกทั้ง 4 แห่ง"
 "คืนนั้นจันทร์ มีคารากร เป็นบริวาร
 เห็นสิ้นคืนฟ้า ในป่าทาทาร มาลีคลี่บาน ไบค่านอรชร
 เย็นนำน้ำฟ้า ขึ้นชะเมกา วายุพาขจร
 สวางพันจันทร์อัน รื่นกลิ่นเกสร แตนคอกคลอรอน ว้าวอนเวียงระวัน"
 (ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร)
 สังเกตแลนะ จึ่งก็เขียนคำที่เป็นสัมผัสนอกทั้ง 4 แห่งมาคู่กันหน่อย
 แห่งที่ 1 กับ.....
 2 กับ..... กับ.....
 3 กับ.....
 4 กับ.....

- เฉลย 1 จันทร์ กับ คารากร 2 บริวาร กับ ชร กับ บาน
 3 ฟ้า กับ ป่า 4 อรชร กับ ขจร.

- ก.90 มีหลักฐานปรากฏในคำนำเรื่องศรีทะเลนไชย(สำนวนกาพย์)ซึ่งเป็นวรรณคดีที่เก่า
 มาก สมัยโรงพิมพ์หม่อสมิทธิ์ ประมาณ 100 ปีล่วงมาแล้ว เขาแต่งเป็นกาพย์
 สุรางคนางค์, ยานี, ฉมัง สลับกันไป ครูจะคัดเฉพาะบทไหว้ครูมาให้คุณะ
 "ข้าขอยอหัตถ์ นบนิ้วโสมนัส เนื้อเกล้าเกศ
 ถวายอภิวาท วรบาทมณี คุณล้ำโลก็ย, อเนกครามครัน
 พระพุทธองค์ทรงสวัสดิ์ ปราโมทโปรคัสต์ว์ สิ้นสุดมนุษย์สวรรค์
 พรหมันทรอินทรองค์ สุริยวงจันทร์ ไม่เทียบเทียบพัน ทุกชั้นเทวา"
 นักเรียนเห็นแล้วใช่ไหมว่า กาพย์สุรางคนางค์ ใช้แต่งบทไหว้ครูก็ได้ด้วย และ
 บทที่ยกมานี้ก็ไพเราะเพราะพริ้งจริงๆ แลหะความหมายก็ดีด้วย

ก.91 มาลองทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับสัมผัสบังคับของกาพย์สุรางคนางค์กัน โดยครูจะให้คำมา 4 คำ แล้วเลือกเติมลงในที่เว้นว่างไว้ให้ เนื้อความที่ยกมานี้ คัดมาจากหนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยเล่ม 5 เรื่องฉันทยอเกี่ยวกับทิวาจนครราชสีมามีคำที่กำหนดให้ : สาว, หาญ, ใจ, กระทบ

“พระยาปลัด พระยาภัก..... สันทักเขียวชาญ
 หัวหน้ากริ้วไทย น้ำใจกล้า..... ทำรักสมัครสมาน ทว่านล้อมพวงลาว
 เลือกหานารี รูปทรงสวยศรี ที่พึง.....
 แกล้งทำเต็ม..... ยกให้เจ้าลาว จนชั้นพวกบ่าว ชอมใครไปขึ้น”

เฉลย...พระยาภักกระทบ, น้ำใจกล้าหาญ, ที่พึงรู้นสาว, แกล้งทำเต็มใจ.

ก.92 กาพย์สุรางคนางค์ไม่นิยมแต่งตามลำพัง กวีนิพนธ์นำไปแต่งสลับกับฉันท และใช้เป็นตอนบรรยายความ, เล่าเรื่อง หรือแต่งการณ เพื่อรวบรัดเนื้อเรื่องซึ่งสะดวกกว่าการใช้ฉันทมาก ครูจะยกตัวอย่างกาพย์ที่แต่งปนฉันท โดยเฉพาะตัวอย่างข้างล่างนี้ กวีได้เพิ่มสระเสียงสั้น (คำสहु) ของคำที่ 1 และคำที่ 3 ในทุกวรรค ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นฉันทสุรางคนางค์ไป เอาละนะ คุได้เลย...

“จะเรียนอะไร จะถูกหทัย เพราะใจประสงค์
 ภิโงมใจ มีขอพะวง จะเรียนก็คง จะเป็อระอา”
 (ของ กำชัย ทองหล่อ)

จึงสรุปได้ว่ากาพย์สุรางคนางค์นิยมแต่งปนกับคำประพันธ์ชนิดใด
 ตอบ.....

เฉลย คำฉันท.

ก.93 ที่นี้ก็มีมาเรื่องของสัมผัสในบ้าง ขอให้ให้นักเรียนอ่านสัก 1 เที้ยว
 "ลวงกาลผ่านมา ชุนศรีอินทรา- ทิพย์ทำศึกใหญ่
 โอรสองค์สาม ทิศตามทานไป หมุ่มหน้าเขาวัววัย สิบเก้าชันษา
 ธนช้างเยี่ยมยอด ชนะเจ้าเมืองนอก ปลื้มจิตบิดา
 ทานจึงเลื่อนยศ ปรากฏนามว่า "รามคำแหง"กล้า คอมาครองเมือง"
 (จาก ไทยว่าลิลิตคำภาพย์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

ก.94 คำที่ขีดเส้นใต้ ในข้อใดข้างล่างนี้ ถ้าเป็นสัมผัสในชนิดสัมผัสสระ ก็ให้เขียนคำ
 ว่า "ส" ไว้หน้าข้อ, ส่วนข้อใดเป็นสัมผัสอักษร ก็เขียน "อ" หน้าข้อนะ
1 ลวงกาลผ่านมา
2 หมุ่มหน้าเขาวัววัย
3 ธนช้างเยี่ยมยอด.

เฉลย ส 1 ส 2 อ 3

ก.95 "ต่างภักษโภชนา ต่างรับพัสดรา ต่างตองการกาณจน
 ต่างปองเอาปรัก ตามรักร้องชาน บอกผู้พนักงาน แจกให้ควยตี"
 (จาก สมุทโฆษคำฉันท์)
 คำที่ขีดเส้นใต้ ในที่นี้นับเป็น 2 คำ เพราะเหตุใด
 ตอบ.....

เฉลย เพราะให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับของกาพย์สุรางคนางค์28.

ก.96 มาทำแบบฝึกหัดกันนะ ข้อ 1) เติมคำ 4 พยางค์ ลงในช่องว่างในภาพต่อไปนี้
นี้ คำที่นำมาเติมนั้นให้มีเสียงสั้นยาวสลับ ดังตัวอย่างในบทที่ 1.

บทที่ 1 "กระจัดกระจาย กระเซ็นกระสาย กระปริบกระปรอย
ระทวยระทล ะมคชะมอย ตะบิดตะบอย ตะบึงตะบัน

บทที่ 2 กระเวียรกระวาค กระวี..... พืดี.....
กระเดิบกระถดประชัน ประกวด..... ประนีประนอม"
(จาก ภาพโคลง ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

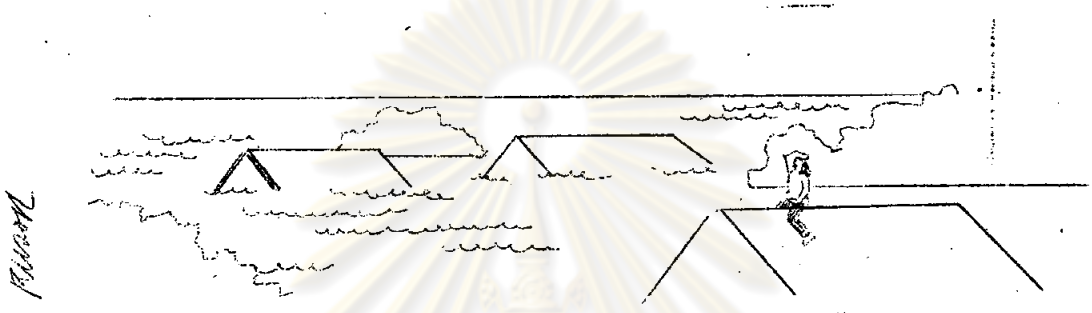
เฉลย... กระวีกระวาค, พืดีพืดัน, ประชดประชัน, ประกวดประชัน.

ก.97 ข้อ 2) เติมคำลงในช่องว่าง ให้มีสัมผัสถูกต้องและได้ความตามเรื่องในนิทาน
เรื่องกากกั๊กนกงูง.

"กาหนึ่งหลงฝูง ไปพบ..... จึงเข้าปะปน
เที่ยวเก็บแพน..... มาสร้างแซม..... ครั้นยุงไคยล รังเกียดเหยียดหยาม
พวกยุงขับมา กลับเข้าฝูง..... กาทักซักถาม
ขับไล่ไม่คบจากเขตคาม ค่ายนีสัย..... ต้องเที่ยวเคียวคาย"
(จาก ภาพโคลง ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

เฉลย "กาหนึ่งหลงฝูง ไปพบนกงูง จึงเข้าปะปน
เที่ยวเก็บแพนหาง มาสร้างแซมขน ครั้นยุงไคยล รังเกียดเหยียดหยาม
พวกยุงขับมา กลับเข้าฝูงกา กาทักซักถาม
ขับไล่ไม่คบ หลบจากเขตคาม ค่ายนีสัยทรมาม ต้องเที่ยวเคียวคาย"

ก.98 มาลองฝึกแก่งภาพยู่รางคนางคบ้าง โดยครูจะเตรีนให้บทหนึ่งก่อนนะ
แล้วนักเรียนแต่งต่ออีก 1 บท บรรยายเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่เมื่อปี 2518.

น้ำท่วมมีกลาย มันเหมือนฝันร้าย เห็นแล้วเวทนา
บ้านช่องไม่เหลือ น้ำเหนือไหลบ้า น้ำทะเลหนุนมา มันน้ำอสุ

ก.99. นักเรียนเห็นคล้ายกับครูหรือไม่ ว่าภาพยู่รางคนางคแต่งง่ายที่สุด เพราะว่า
ลักษณะคละบงไว้ให้ทุกวรรคมีคำ 4 คำเท่ากันหมด แต่ก็อาจจะสับสนบ้างเหมือน
กัน เพราะสัมผัสนอกมีหลายแห่งใช่ไหม ใช่แล้ว... มีตั้ง 4 แห่งนะ...
-สัมผัสที่น้ำจะสังเกตให้คือ ก็อยู่ตรงที่คำสุดท้ายวรรค 4 ส่งสัมผัสไปยังคำที่สองวรรค 5
-ภาพยู่รางคนางคจะไเพราะ ถ้ามีสัมผัสในในทุตวรรค ของนักเรียนมีหรือเปล่า
-อย่าลืมว่า คำสุดท้ายวรรค 3 ของนักเรียน ต้องสัมผัสกับคำว่า "อสุ"ของครูนะ
ลองดูที่ครูแต่งต่อกันแล้วกัน

"ทองทุ่งทองนา เรือกสวนไรป่า กลายเป็นคลองคู
ส่งสารคนจน คงบนกันอยู่ ไม่มีที่อยู่ โรคภัยเบียดเบียน"

ก.100 ก็เป็นอันว่า นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะของกาพย์ฉบัง ๑๖ บรรทัดแล้ว ทั้ง 3 ชนิด ต่อไปจะเป็นการทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมา ทั้งแถวรอบแรกจนถึงเดี๋ยวนี้

ครูได้นำกาพย์ 1 บท มาเขียนบนบรรทัดเดียวกัน หน้าที่ของนักเรียนคือ :-

- 1) นำกาพย์บทนี้มาเรียงลำดับก่อนหลัง และจัดวรรคให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับ
- 2) แล้วก็บอกชื่อเสียง เรียงนามของกาพย์ชนิดนี้มาด้วย

"บนเกลียวเกลอนิรันครไป/ฉันทจรวีกรชื่อเธอ/เชอนั้นไซร์คือ" เสรี" /บนน้ำซำบนไฟ"

1).....

(จาก รอยจาวีกร ของ อุชเชณี)

2) กาพย์ชนิดนี้มีชื่อว่า.....

- เฉลย... 1) "ฉันทจรวีกรชื่อเธอ บนเกลียวเกลอนิรันครไป
 บนน้ำซำบนไฟ เชอนั้นไซร์คือ" เสรี".
- 2) กาพย์ยานี 11.

ก.101 สำหรับกาพย์บทนี้ครูเรียงลำดับวรรคมาแล้ว เพียงแต่เขียนติดกันเป็นพิศเท่านั้น ไทน์ ลองแยกจำนวนคำให้พอดีในแต่ละวรรค จิตวางรูปแบบของวรรคให้ดูนะ "กรากกรว่ากำไจควายเทียมกลางแดดแมคเทียมแล ไทคระหายร้ายทวี"

.....

(จาก คาวยอนภาคิน ของ อุชเชณี)

- เฉลย... "กรากกรว่ากำไจควายเทียม กลางแดดแมคเทียม
 แล ไทคระหายร้ายทวี"

ก.102 แต่ละวรรคของกาพย์ 2 บทข้างล่างนี้ มีหมายเลขกำกับไว้เรียบร้อยแล้ว หากจะเรียงลำดับจักรวรรคให้ตรงตามลักษณะบังคับคณะและสัมผัสของกาพย์นี้ 16 นักเรียนคิดว่า ควรจะเริ่มต้นที่หมายเลขใดก่อน จงใส่เฉพาะหมายเลขลงในที่เว้นว่างไว้ให้

(1)	(2)	(3)
" พาทยกลองของที	ผงคลมคคคคคคคคคคไป	ลิกัมปนาทหวาดไหว
(4)	(5)	(6)
ปานพันแผนไผ	เสียงแซ่สังคีตคีตลี	ท่าลายฉลมจมเอียง"
" ()	()	()
()	()	()
()	()	()
()	()	()

เฉลย

(5)	(1)
"เสียงแซ่สังคีตคีตลี	พาทยกลองของที
(3)	(4)
ลิกัมปนาทหวาดไหว	ปานพันแผนไผ
(2)	(6)
ผงคลมคคคคคคคคคคไป	ท่าลายฉลมจมเอียง"

(จาก สำนึกคีตเภทคำฉันท์ ของ ชิต บุรทัต)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก.103

“บำรุงพุทธศาสน์ พุทธรูปพิลาส เลอลักษณ์แล้ง เมล็ดทองโปรกให้
ช่างสร้างพระประทีปมีนามกระเคื่อง “ชินราช-ชินสีห์” พุทธรูป
ทั้งสองงดงามดุจดั่งกว่าหยอปปิชาวไทยบูชาศรัทธาทวีรำลึก
ความดีของพระพุทธรองค์”

สิ่งที่อยู่ในกล่องของขวัญนี้ คือภาพยี่สุรางคนางค์ 2 บทด้วยกัน ขอให้เด็กเรียนค่อยๆ
แกะออกมานะ แล้วเขียนเรียงรายมาให้ครูดูหน่อยสิ จัดแบ่งจำนวนคำในแต่ละวรรค
ให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับ, วางรูปแบบให้ถูกต้องด้วยนะ

ระวัง ! เวลาแบ่งวรรค ให้ความใส่ใจที่รักนะ เอ้า เริ่มลงมือแกะได้

.....
.....
.....
.....

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(จาก ไทยรำลึกคำตาย ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

โดย “บำรุงพุทธศาสน์ พุทธรูปพิลาส เลอลักษณ์แล้ง เมล็ด
ทองโปรกให้ช่าง สร้างพระประทีป มีนามกระเคื่อง “ชินราช-ชินสีห์”
พุทธรูปทั้งสอง งดงามดุจดั่ง กว่าหยอปปิ
ชาวไทยบูชา ศรัทธาทวี รำลึกความดี ของพระพุทธรองค์”

ก.104 จงเปรียบเทียบภาพ 3 ชั้น

ก. "กินอิ่มแล้วหน้า เร่งปกปิดงำ ไว้วางใจก็
 ชวนกันกวาดแ้ว เสียแล้วถนัด ปัดประตูให้ถี่ แล้วจึงออกมา
 อยาเตรเรไป ฎีเหนือไต้ พุกเลนเจรจา
 ชวนกันซึกเขียน เล่าเรียนคึกว่า พุกเลนเฮฮา เข้าการอะไร"
 (จาก ประถม ก กา หักอ่าน)

ข. "ดวงสาคแสง เนื้อหอม ผลงอมงอมรสหวานสนิท
 กลิ่นพลางทาง เฟงพิศ คิถยามสารพยาครามา
 ผลเงาะไม้งามเงะ มลอนเมลักและเห็ดลือปัญญา
 หวนเห็นเซนรนา จาเจ้าเงาะเพราะเห็นงาม"
 (จาก ภาพเขียนเครื่องศาวหวาน)

ค. "แสงสว่างโคในธาครี แม่โรจนรุจี
 ไปเสมอแสงแห่งปัญญา
 เรื่องแรงแห่งทลุดวิชา นำสู่มรรคา
 ที่สุคแห่งทุกขหังมวล"
 (จาก ศึกษานามิต)

นักเรียนเห็นลักษณะแตกต่างของภาพแต่ละชั้นแล้วใช่ไหม ลองบอกครูซิว่า

1. ภาพยานี่ 11 คือข้อ.....
2. ภาพสุรางคนางค 28 คือข้อ.....
3. ภาพฉมัง 16 คือข้อ.....

เฉลย 1. ข 2. ก 3. ค

ณ. 105 กรอบนี้เป็นกรอบส่งท้ายให้นักเรียนลองอ่านนิทานสนุกๆสักเรื่อง และขอให้สังเกตว่าครูแต่งโดยใช้ภาพทั้ง 3 ชนิด แต่งสลับกันไปมา ทั้งภาพยานี้ 11, ภาพฉมัง 16, และภาพสุรางคนางค์ 28 ทั้งนี้เพื่อให้ไพเราะ สนุกสนานและไม่เบื่อจำเจ อีกทั้งอาจจะเป็นแรงบันดาลใจทางอ้อมให้นักเรียนรู้สึกอยากแต่งนิทานแบบนี้บ้าง เพราะมันไม่ยากเลยนะ แต่งให้ห้องให้หมู่ให้คนข้างเคียงอ่านเล่นเพลินๆ ครูว่าก็ไม่แล้วเหมือนกัน หรือนักเรียนว่าอย่างไร.....

สุรางคนางค์ 28

"จะขอเล่าเรื่อง ที่ไม่ชวนเคือง เรื่อง"ยักษ์ใจดี"

ฟังแล้วต้องคิด สุภาษิตเตือนมี เล่าได้หลายที เด็กเด็กขมใจ
 มียักษ์หนึ่งตน ร่ำรวยล้นพัน เจ้าของสวนใหญ่
 พรหมพฤษชาติ การค้าขะผลิบอ ชูช่ออ้อไสว ทำทนายแสงตะวัน
 คอกไม้บานสะพรั่ง มวลนกกทำรัง หลากหลาหลายพันคู่
 อุดมสมบูรณ์ เพิ่มพูนสุขสันต์ ยักษ์ประกาศัน "ห้ามคนเข้ามา"
 ส่วนส่วยเหลือเกิน มันทาเชือกเชิญ เข้าไปทัศนาศนา
 เด็กเด็กครุ่นคิด ป้ายปิดบอกวา "ห้ามคนเข้ามา" ห้ามไปทำไม
 จึงไม่ฟังเสียง พร้อมใจกันเสียง แอบเข้าจนได้
 วิ่งเล่นฮาเฮ เกเรยกใหญ่ เอ็ดตะโรลั่นไป แสนสนุกสำราญ

ฉมัง 16

ข้างฝ่ายยักษ์ใหญ่ไพศาล กลับจากทำงาน
 เฉะใจใครเล่นในส่วน เพราะเป็นที่สงวน
 ป้ายบอกอย่าเข้ามาจน
 บ้าใบหรือไรไม่ฟัง แดกเสียงสนั่นดัง
 มันโกรธกระหิมบึงบึง
 ราวถล่มหลายไม่ปาน ล้มลูกคลูกหลาน
 เด็กเด็กกลัวจนลนลาน
 ชำแรกแทรกเสียดเบียดหนี
 หลุดพ้นไคหันท้วงที น้ำตาไหลปรี่
 แต้นฎาจักหวนมา

ยานี 11

<p>ทอมาไม่นานนัก คอกไม้และใบหญ้า นกกานมาเยือน เด็กเด็กถูกพรากไป แค้นใจเจ้ายักษ์นัก คอกไม้ร้างโรยสิ้น ฤดูฝนเคยเวียมา คำเขาและบ้ายสาย เหน็บหนาวถึงในทรวง สวนยักษ์ที่สวยล้ำ ฤดูหนาวที่ตราจอง อกซำกั้ง ไพลุ่ม</p>	<p>สวนของยักษ์เริ่มโรยรา ไม่ผลิคอกตาออกไป คางแซเขื่อนเล็กสนใจ เลยส์ไทรคไม่ยอมบิน เพิ่งประจักษ์ว่าโทคหิน ฤดูร้อนก็หนีหาย เข้าพรรษาบ่เลี้ยงกราย ฤดูหนาวเฝ้าประจำ น้ำแข็งร่วงลงพราวพราว มีแต่น้ำแข็งปกคลุม เจ้ายักษ์ร้อง" กุ่ม..กุ่มกุ่ม สวรรคจา..ช่วยข้าที"</p>
--	--

สุรางคนางค์ 28

หลายปีผ่านมา ไม่มีที่ท่า ว่ายักษ์สู้
 กะปลกกะเปลี้ย อ่อนเพลียทุกที ชราลงแล้วซี ยักษ์ใหญ่ใจคำ
 มันนั่งผิงไฟ อยู่แต่ข้างใน เสียใจเหลือล้ำ
 น้ำตากระเซ็น โทษเวรโทษกรรม ทุกข์ทั่วมหา ช้ำยิ่งสิ่งใด

ยานี 11

<p>แต่แล้วเช้าวันหนึ่ง แสงทองส่องอำไพ โฉมมันเรียวรี ซึ่ซึ่เจียวจาวเจียน คอกไม้ชูช่อพลว ต้นไม้ผลิใบพลัน</p>	<p>มันตะลึงมลงออกไป นกน้อยใหญ่บินวนเวียน บ้างจู้บ้างลัดเสียน แสนสดชื่นฤดูร้อน เริงละลือลือตะวัน ความสุขสันต์กลับคืนมา</p>
---	--

บั้ง 16

<p>บักคลยักษ์ใหญ่ใจกล้า ลง ณ ที่ไต่ต้นไม้ พบเด็กชายน้อยกลอยใจ ทำให้เจ้ายักษ์สงสาร</p>	<p>พลันหยุดสายตา กำลังร้องไห้</p>
--	--

รีบวิ่งมาจนลนลาน
มานี้..มาเล่นหรือจะ
พาเพื่อนมาเล่นอีกนะ
มา..นะพอมามาแมมา.."

" โถ..พอกวงมาน

ไม่ไล่แล้วจะ

เด็กเด็กพากันวิ่งร่า
ในสวนของยักษ์สุขศรี

วิ่งเล่นเจรจา

สวนสวยขึ้นมาทันที
มีแต่ตุ๊กร่อนน่ารัก

ฤดูหนาวหิมะกลิ้ง

ผู้คนที่เพิ่งประจักษ์
ว้ายักษ์ใจดีเหลือเกิน

พากันหายทัก

ยานี่11

หกเดือนผ่านไป
ย้าวเข้าและทยอกเอน

ยักษ์คีใจคนสรรเสริญ

แต่แล้วมาวันหนึ่ง

มันแสนสนุกทุกซ่່างไกล

"เด็กน้อย..เจ้าอยู่ไหน

ยักษ์คำนึงถึงกลอยใจ

คอยเจ้าทุกเช้าบ่าย

โยหน้าหน้าข้าาไปเสีย

จิตใจก็ละเหี่ย

เจ้าสายใจทำข้าาพลี

เจ้ายักษ์เที่ยวไต่ถาม

หน้าหม่นหมองครองกังวล "

ไม่ยืนและไม่ยด

ให้ช่วยตามทุกแห่งหน

เด็กเด็กมาบอกวา

ข่าวคราวเจ้าเศร้าเหลือใจ

เช่นนั้นทำอย่างไร

หาไซคนเมืองนี้ไม่

สุรางคนางค์28

และแล้ววันหนึ่ง วันที่แสนซึ้ง ฟ้าเป็นสีฟ้า

เจ้าไกลแล้วเจ้าแก้วตา

แตกเป็นสีทอง นกร้องวิ่งร่า เจ้าเด็กน้อยมา ยืนไต่ต้นไม้

กวางมือเรียกยักษ์ ให้เข้ามาทัก ยักษ์รีบออกไป

"โถ..พอหนูน้อย พอคดล่อยไปไหน ข้าาคอยร่ำไห้" ยักษ์ใหญ่คร่ำครวญ

"วันนี้ข้าามา ทั้งใจจะพา ทานไปเที่ยวสวน

กว้างใหญ่กว่านี้ วันฤกษ์วิญจวน แมกไม้ทั้งมวล บริสุทธ์สถลิส "

ยักษ์แสนซนจิต เจ้าเด็กน้อยนิต พุดประทับใจ
 "ซำรักเจ้ายิ่ง ทุกสิ่งอันใด ซ้ำยอมมิให้ได้ แม่แต่ชื่อว่า"

ฉมัง16

เมื่อเด็กทั้งหลายกลับมา โรงเรียนเล็กรา
 ก็รีบไปเล่นในสวน
 คางคนต่างพากันชวน หัวเราะกันร่วน
 วิ่งเล่นกันคดล่อกัน
 "เอ..นั่นใคร..นั่นใครนั่น มานอนพุงอัน
 อยู่ไต่ต้นไม้สีเขียว "

ลมพัดดอกม่วงพรวพราว พรหมเรียบเปรี๊ยะราว
 สะอาดสะอาดเนิ่นนัยศา
 "เอะ..นั่นคือยักษ์นี่หว่า" คายแล่นน่า
 แทนหน้าตากุสศไส
 มุมปากมียิ้มพิมพ์ใจ มือประสานไว้
 ดวงตาปิดสนิทซิกกัน
 ยักษ์คง ไปสู่สวนสวรรค์ ชั่วฉินวันคร
 โธเอ๋ย..ยักษ์ใหญ่ใจดี"

(ศุภมาส)

ก็เป็นอันว่านัก เรียนเรียนจบบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง"กาพย์"แล้ว
 นักเรียนพักได้.

แบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน (Post-test)

หน่วยที่ 2 : " ลักษณะภาพย์ 3 ชนิด ; ยานี่ 11, ฉบัง 16, สุรางคนางค์ 28"

จงชี้ค X ด้บตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกต้องที่สุด (แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงข้อเดียว)

1. วรรคหน้าและวรรคหลังของภาพย์ยานี่ มีอย่างละกี่คำ

ก. วรรคหน้า 5 คำ, วรรคหลัง 6 คำ ข. วรรคหน้า 5 คำ, วรรคหลัง 5 คำ

ค. วรรคหน้า 4 คำ, วรรคหลัง 6 คำ ง. วรรคหน้า 5 คำ, วรรคหลัง 4 คำ

2. ข้อใดเป็นสัมผัสนอกที่ถูกต้องที่สุดของภาพย์ยานี่ต่อไปนี้

" เรือม้าหน้ามุงน้ำ	แล่นเฉื่อยฉ่ำล่ำระหง
เพียงม้าอาชาทรง	องค์พระพายผายผันผยอง
เรือสิงห์วิ่ง เผนไฉน	โจนตามคลื่นผืนฟ้าฟอง
อุย้งสิงห์ล่ำฟอง	เป็นแถวท่องล่องตามกัน "

(บทเห่เรือ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

ก. น้ำ-ฉ่ำ, ระหง-ทรง, ผยอง-ฟอง ข. ระหง-ทรง, ทรง-องค์, ฟอง-ล่ำฟอง

ค. น้ำ-ฉ่ำ, ทรง-องค์, ผยอง-ฟอง ง. ไฉน-โจน, ฟอง-ล่ำฟอง, ท่อง-ล่อง

3. ข้อใดที่เหมาะสมจะเติมลงในช่องว่างของภาพย์บทนี้

"ปลาทุกทุกข _____	เห็นปลาสร้อยสร้อยอาไลย
แกมซ่าเรียนซ่าใจ	ควยไม่พบสบสมศรี "

ก. โศกถว้ย

ข. หนักหนา

ค. ละห้อย

ง. ระทม

4. ภาพย์ฉบังที่ยกมานี้ มีจำนวนคำเท่าไร

" ค่างตัวศึกโลกโลกลอย	เล็งเล่นแผนคอบ
จะควบประกวคอกพล "	

(สามัคคีเภทคำฉันท์ : ชิต บุรทัต)

ก. 10 คำ

ข. 16 คำ

ค. 18 คำ

ง. 20 คำ

8. อ่านกาพย์สุรางคนางค์บทนี้แล้วได้อะไรบ้าง

"โอบเนี้ยวเนี้ยวบุช เหिरห้องมารุต แผ่นพื้นภา
ไยผ่านอรรณเวศ สุกเนตรทัศนาลลิวเมฆา ลลอลมบน "

(กรมพระปรมาภิไธย)

ก. กวีให้ความรู้เรื่องบรรยากาศ

ข. กวีบรรยายลักษณะนก

ค. กวีแทรกอารมณ์ขัน

ง. กวีพิถีพิถันในการเลือกใช้ถ้อยคำ

9. กาพย์มั่งที่ขกมานี้มีกี่บทกี่บาท

" ภูรภากรอุยสุนทร ไ้วหวังสั่งสอน
เค็ก่อนอันเขาว์เล่าเรียน
ก ข ก กา ว่าเวียน หนุนอยค้อยเพียร
อ่านเขียนผสมกณเกย
ระวังักกลัวครุหนูเขย ไม้เรียวเจียวเทวย
ฎเคยเข็คหลายขราวเขี้ยว
หันหวคปวคสแปลบเสี้ยว หยิกขำขำเขี้ยว
อย่าเทียวเล่นหลงจงจำ "

(ปดม ก กา หักอ่าน)

ก. 1 บท 1 บาท

ข. 2 บท 2 บาท

ค. 3 บท 3 บาท

ง. 4 บท 4 บาท

10. กาพย์นี้มีจำนวนวรรคเท่าไร

" ขึ้นใหม่ในถนน ก กา ว่าปน ระคนกันไป
เอ็นดูอุทร มานอนในไพร มณฑลันไพร แทนไพชยนต์สถาน
ส่วนสุมาลี ันทาสามี เทวียู่งาน
เผื่ออยู่ดูแล เหมือนแต่ก่อนกาล ให้พระภูบาล สำราญวิญญา "

(กาพย์พระไชยสุริยา : สุนทรภู่)

ก. 10 วรรค

ข. 14 วรรค

ค. 17 วรรค

ง. 20 วรรค

คำตอบแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน (Post-test) หน่วยที่ 2
 "ลักษณะกาพย์ 3 ชนิด ; ยานี 11, ฉบับ 16, สุรางคนางค์ 28"

- ข้อ 1. ก วรรคหน้า 5 คำ, วรรคหลัง 6 คำ
- ข้อ 2. ก น้ำ-ดำ, ระหง-ทรง, มยอ-ฟอง
- ข้อ 3. ค ละหอย
- ข้อ 4. ข 16 คำ
- ข้อ 5. ค เอาเปรียบเนียนัก
- ข้อ 6. ก สัมผัสในชนิดสัมผัสอักษร
- ข้อ 7. ก ลำ-เค็ญ-เซ็ญ, ศัลย์-พัน, พัน-ยัน
- ข้อ 8. ง กวีพิถีพิถันในการ เลือกใช้ถ้อยคำ
- ข้อ 9. ง 4 บท 4 บาท
- ข้อ 10. ข 14 วรรค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย